

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

Doina BURTEA • Alina PERȚEA

ISTORIE

clasa a IV-a • semestrul I

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice.

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației naționale și cercetării științifice nr. 5472/12.10.2016, în urma evaluării, și este realizat în conformitate cu **Programa școlară aprobată prin OMEN 5003/02.12.2014**, pentru disciplina **ISTORIE, clasa a IV-a**.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

Inspectoratul Școlar .....

Școala / Colegiul / Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

*Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat**.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Numărul de telefon european de
asistență pentru copii:

116.111

Siguranța copiilor pe Internet

031.80.80.000
www.helpline.sigur.info

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

Doina BURTEA • Alina PERȚEA

ISTORIE

clasa a IV-a
semestrul I

Referent: Mihaela Stoenescu, profesor gradul I didactic

Redactare: Iuliana Voicu

Ilustrare: Nicușor Petrescu, Shutterstock.com

DTP: Carmen Mateescu

Corectură: Gabriela Ilincioiu

Culegere: Georgeta Haralambie

ISBN General: 978-606-706-477-3

Sem 1: 978-606-706-478-0

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României.

Copyright © 2016 Aramis Print s.r.l. toate drepturile rezervate

Aramis Print s.r.l. • Redacția și sediul social:

B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833,

sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38,

tel.: (021) 461.08.10/14/15; fax: (021) 461.08.09/19.

e-mail: office@edituraaramis.ro; office@megapress.ro.

Departamentul desfacere: tel.: (021) 461.08.08/12/13/16;

fax: (021) 461.08.09/19; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro

Tipărit la MEGAPress

www.edituraaramis.ro

www.megapress.ro

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâini mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

.....
Priviți, mărețe umbre: Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

.....
Preoți, cu cruce-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Competențe generale și competențe specifice	Conținuturi	Tema	Pag.
<p>UNITATEA I – IERI, AZI, MĂINE</p> <p>Trecutul și prezentul din jurul nostru Noțiuni introductive: trecut – prezent (mileniu, secol, deceniu, epocă istorică), spațiu istoric, surse istorice</p>	<p>1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate (1.1; 1.3)</p> <p>2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent (2.1; 2.2)</p> <p>3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare (3.2)</p> <p>4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți (4.1; 4.3)</p>	<p>1. Ce este istoria?</p> <p>2. Timpul istoric</p> <p>3. Recapitulare</p> <p>4. Evaluare</p>	<p>6</p> <p>10</p> <p>14</p> <p>16</p>
<p>1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate (1.1; 1.2; 1.3)</p> <p>2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent (2.1; 2.2; 2.3)</p> <p>3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare (3.2)</p> <p>4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți (4.1; 4.2; 4.3)</p>	<p>UNITATEA II – FAMILIA</p> <p>Familia: trecutul familiei, sărbători de familie, timpul liber, activitățile cotidiene</p>	<p>1. Arbelele genealogice (Copacul familiei mele)</p> <p>2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile familiei și timpul liber al familiei – PROIECT • <i>Familia mea</i></p> <p>3. Recapitulare</p> <p>4. Evaluare</p>	<p>18</p> <p>22</p> <p>28</p> <p>30</p>
<p>2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent (2.2; 2.3)</p> <p>3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare (3.2)</p> <p>4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți (4.1; 4.3)</p>	<p>UNITATEA III – COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ</p> <p>Comunitatea locală și națională: teritoriu, locuințe și viață cotidiană, tradiții, sărbători, religie, monumente ale eroilor</p> <p>Comunități ale minorităților pe teritoriul de azi al României</p> <p>Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală</p> <p>Cultură și patrimoniu</p> <p>Locuri istorice din comunitate: mănăstiri, străzi și case istorice din comunitate, monumente ale eroilor, monumente reprezentative ale comunităților etnice din România</p> <p>Locuri cu importanță istorică pentru România: Castele și cetăți martore ale evenimentelor istorice</p> <p>Monumente și locuri incluse în patrimoniul UNESCO</p>	<p>1. Copilăria de ieri și de azi – PROIECT • <i>Școala de ieri și de azi</i></p> <p>2. Comunitatea locală</p> <p>3. Comunitatea națională</p> <p>4. Recapitulare</p> <p>5. Evaluare</p> <p>PROIECT • <i>Comunitatea mea</i></p> <p>LECTURĂ • <i>Cetatea Sighișoara</i></p>	<p>32</p> <p>36</p> <p>40</p> <p>43</p> <p>45</p> <p>46</p> <p>47</p>
<p>1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate (1.1; 1.2)</p> <p>2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent (2.2; 2.3)</p> <p>3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare (3.1; 3.2)</p> <p>4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți (4.1; 4.2; 4.3)</p>	<p>UNITATEA IV – POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA</p> <p>Popoare de ieri și de astăzi: localizare pe hartă, ocupații, tradiții, obiceiuri, sărbători</p> <p>Cunoașterea lumii prin călători</p> <p>Epoci, evenimente și personalități</p> <p>Antichitatea: Legende și scrieri ale antichității despre daci și romani</p> <p>Locuri cu importanță istorică pentru România: Așezări și construcții dacice, grecești și romane</p>	<p>1. Daci și romanii</p> <p>2. Grecii, galii, slavii</p> <p>3. Legende și scrieri istorice despre daci și romani. Monumente și locuri istorice de pe vremea dacilor și a romanilor</p> <p>4. Recapitulare</p> <p>5. Evaluare</p>	<p>50</p> <p>54</p> <p>57</p> <p>60</p> <p>62</p>

IERI, AZI, MÂINE

Unitatea
1

Despre ce vei învăța?

1. Ce este istoria?
2. Timpul istoric

spațiu istoric

secol

surse istorice

deceniu

epocă istorică

mileniu

Ce vei reuși?

- ✓ să studiezi izvoare istorice;
- ✓ să valorifici informațiile dobândite prin vizite la muzee, case memoriale sau situri arheologice;
- ✓ să identifici surse de informare în domeniul istoriei;
- ✓ să observi diferite surse de informare istorică;
- ✓ să descrii fotografii cu valoare istorică;
- ✓ să completezi un jurnal de învățare;
- ✓ să ții evidența evenimentelor importante din viața ta pe o axă a timpului;
- ✓ să prezinți colegilor informații dintr-o lectură istorică.

1. Ce este istoria?

AFLĂM

PERIOADA DE DINAINTE DE APARIȚIA OMULUI

Pământul are aproximativ 4 miliarde și jumătate de ani vechime. Dacă am reduce întreaga istorie a acestuia la o zi de 24 de ore, am avea următoarea imagine:

- ora 0⁰⁰ – formarea Pământului;
- ora 1²⁵ – apariția vieții;
- ora 11³⁰ – apariția dinozaurilor;
- ora 11⁴⁵ – dispariția dinozaurilor;
- ora 23⁵⁹ – apariția „Omului inteligent“ (*Homo sapiens*) și începerea evoluției lui.

I E R I

PREISTORIE

Preistoria a început odată cu apariția omului și a durat până la apariția scrisului. În această perioadă a istoriei, omul s-a adaptat la condițiile de mediu, a descoperit și a întrebuințat focul, și-a făurit primele unelte și arme. Omul a trecut de la stadiul de prădător la cel de producător odată cu practicarea agriculturii și domesticirea și creșterea primelor animale.

ANTICHITATE

Antichitatea apare odată cu inventarea scrierii, când se dezvoltă cultura, arta, religia și **marile civilizații**. Primele civilizații apărute pe teritoriul Europei au fost cea greacă și cea romană. Statul a evoluat de la orașul-stat (cea mai veche formă de organizare a statului) la regat (formă mult mai avansată și extinsă, condusă de un rege) sau imperiu (formă de stat condusă de un împărat, care a evoluat prin cucerirea altor teritorii).

Pe vremea noastră au apărut primele științe.

Noi, primii oameni de pe Pământ, am trăit în peșteri sau alte adăposturi naturale.

Pe vremea mea nu existau oameni!

A Z I

Noi am dus multe războaie pentru pământ și religie, am reușit să descoperim alte continente și am aflat lucruri noi.

EVUL MEDIU

În Evul Mediu apar primele state feudale conduse de regi, cu ajutorul nobilimii locale și al înalților preoți, cu toții mari proprietari de pământuri. Este o epocă marcată de numeroase și lungi războaie de cucerire, dar și religioase, cum ar fi Războiul de 100 de Ani dintre Franța și Anglia. Odată cu marile descoperiri geografice și progresele din domeniul literaturii, artei și științei asistăm la încheierea acestei epoci.

Libertatea este asemenea unei plante care, odată ce a prins rădăcină, crește foarte repede.

EPOCA MODERNĂ

Este o perioadă de mari transformări din punct de vedere politic, militar, economic și științific, la capătul căreia lumea a fost cuprinsă de Marele Război, denumire sub care mai este cunoscut Primul Război Mondial (1914–1918). În această perioadă s-au dezvoltat industria, mai ales cea producătoare de armament, științele, literatura și educația, oamenii fiind conștienți de drepturile și libertățile lor.

M Ă I N E

Este un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire.

EPOCA CONTEMPORANĂ

Această epocă este considerată perioada în care tehnologia și știința continuă să se dezvolte pe întreaga planetă, permițând omului să cerceteze Universul și să-și îmbunătățească viața. Cele mai însemnate invenții ale perioadei sunt computerele, internetul și telefonul mobil. Sunt perfecționate invenții ale Epocii Moderne, printre care se numără automobilul, locomotiva, avionul etc., iar omenirea se confruntă cu noi probleme precum încălcări ale drepturilor omului, poluarea și epuizarea resurselor naturale, traficul de ființe umane și de droguri, războaie și terorism.

Istoria este știința care studiază evoluția societății omenеști de la apariția omului până în prezent. Fiecare popor are o istorie proprie, specifică **spațiului istoric** în care a trăit.

Istoricii utilizează diverse **surse** pentru a descifra trecutul și evoluția popoarelor de ieri și de azi. Aceste surse se numesc **izvoare istorice** și, în funcție de tipul de informații pe care le oferă, pot fi *scrise și nescrise*.

Arheologilor le revine misiunea dificilă de a descoperi izvoarele istorice, în special pe cele nescrise (podoabe, arme, vase, unelte etc.), și de a le interpreta. Locul în care arheologii descoperă dovezile existenței umane se numește **sit arheologic**.

Fig. 1. Interior dintr-un muzeu de istorie

Fig. 2. Drapelul României în Războiul de Independență

Fig. 3. Schelet de dinozaur

Fig. 4. Muzeu de istorie

Fig. 5. Pergament

stat = formă de organizare a unei comunități bazată pe autoritatea unor instituții în scopul asigurării funcționării societății

picturi rupestre = picturi realizate pe pereții peșterilor, reprezentând primele manifestări spirituale ale oamenilor

civilizație = nivel de dezvoltare materială și spirituală a unei societăți, a unui popor sau a unui stat dintr-o epocă dată

CE AI REȚINUT?

1. Analizează informațiile oferite la paginile 6-7, apoi răspunde la cerințele de mai jos.
  - a. Menționează un loc în care trăiau oamenii preistorici.
  - b. Precizează epoca istorică în care apar primele științe.
  - c. Numește epoca în care se dezvoltă ideea de libertate.
2. Transcrie enunțurile pe caiet și completează-le cu termenii lipsă.
  - a. Pe vremea ... nu existau oameni.
  - b. Epoca ... a fost marcată de numeroase războaie religioase și de cucerire.
  - c. Istoria studiază ... de la ... până în ...

CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la următoarele cerințe.

a. Precizează cum au transmis oamenii preistorici o serie de informații urmașilor lor.

b. Explică în ce au constat marile descoperiri geografice și ce importanță au avut ele pentru omenire.

c. Prezintă părerea ta cu privire la afirmația despre libertate, fericire și putere a românilor a revoluționarului român de la 1848, Nicolae Bălcescu.

2. Analizează informațiile de la pagina 8 și stabilește corespondența între cifrele din dreptul termenilor din prima coloană și literele termenilor din cea de-a doua coloană, argumentând alegerile făcute. Fiecărei cifre îi corespunde o singură literă și invers.

1) sit arheologic

2) spațiu istoric

3) surse istorice

a) arme, unelte, vase din lut

b) șantier arheologic

c) teritoriul pe care trăiește o comunitate umană

„Nu poate fi fericire fără libertate, nu poate fi libertate fără putere, și noi românii nu vom putea fi puternici până când nu ne vom unii cu toții.“

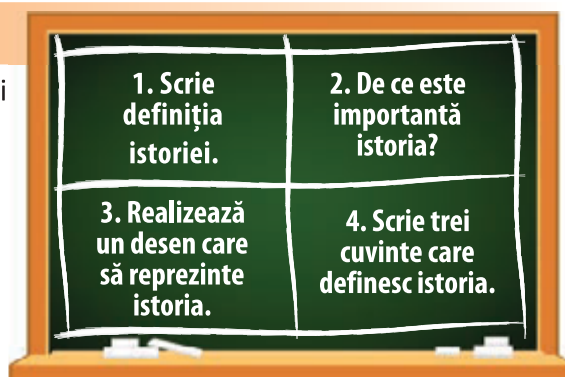
Fig. 6. Nicolae Bălcescu (1819-1852), istoric și jurnalist

CUM INTERPRETEZI?

- Realizați la tablă o imagine ca în modelul alăturat și formulați răspunsuri scurte pentru fiecare cadran.

PORTOFOLIU

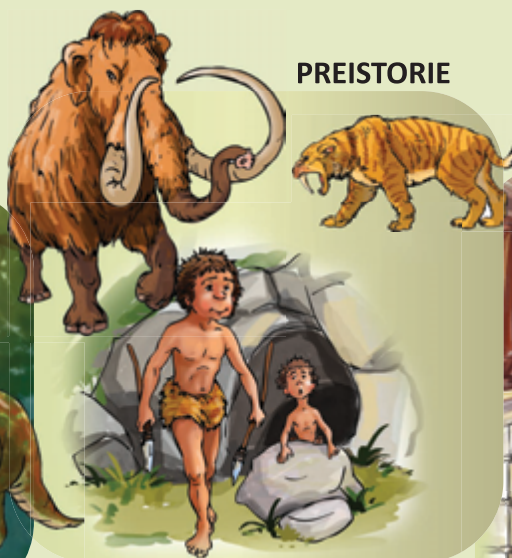
- După ce vizitezi un muzeu de istorie, notează în portofoliul tău informații despre obiectele și fotografiile pe care le-ai văzut.

2. Timpul istoric

AFLĂM

PERIOADA DE DINAINTEA APARIȚIEI OMULUI

PREISTORIE

ANTICHITATE

EVUL MEDIU

EPOCA MODERNĂ

EPOCA CONTEMPORANĂ

Cu aproximativ 4 milioane de ani înainte de anul 1

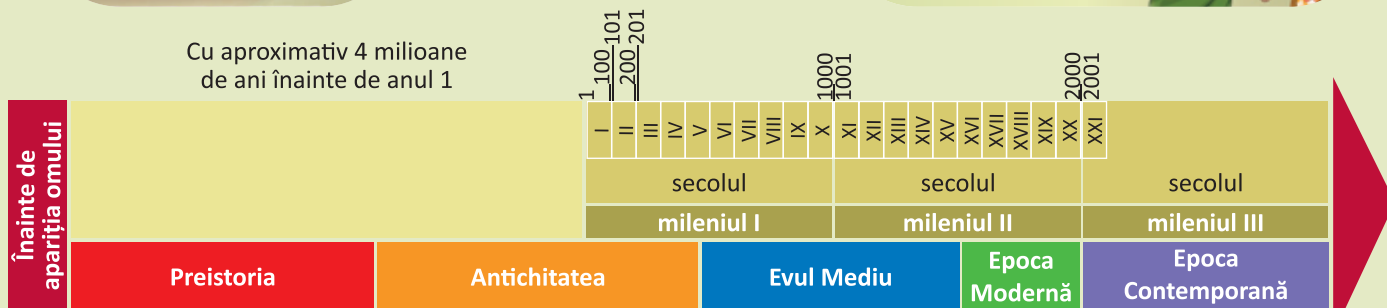

Fig. 7. Reprezentarea grafică a timpului istoric pe axa timpului

Un deceniu = 10 ani
 Un secol (veac) = 100 de ani
 Un mileniu = 1 000 de ani

Secolul I începe în anul 1 și se încheie în anul 100.
 Secolul II începe în anul 101 și se încheie în anul 200.
 Mileniul I începe în anul 1 și se încheie în anul 1000.
 Mileniul II începe în anul 1001 și se încheie în anul 2000.

Pentru studierea unui eveniment trebuie să răspundem la două întrebări principale: *Când s-a petrecut?* și *Unde s-a petrecut?* Răspunsurile la aceste două întrebări ne furnizează data sau **timpul istoric** în care a avut loc evenimentul, cât și locul sau **spațiul istoric** în care acesta s-a desfășurat.

Preocuparea oamenilor pentru măsurarea timpului a dus la apariția primelor calendare.

Fiecare popor și-a creat propriul calendar pornind de la evenimente importante pentru istoria lui. Astfel, creștinii au împărțit timpul scurs în două mari perioade: înainte de Hristos (î.H.) și după Hristos (d.H.). Era noastră începe cu anul 1, anul nașterii lui Hristos.

Cronologia este o disciplină care ajută istoria să ordoneze evenimentele și să le încadreze în epocă. Pentru a data mai ușor un eveniment, timpul a fost împărțit în unități mai mici: eră, epocă, mileniu, secol, deceniu, an. Pentru evenimentele apropiate de zilele noastre, se pot utiliza chiar și ziua și luna (de exemplu, ziua ta de naștere sau a membrilor familiei tale).

Era reprezintă cea mai mare diviziune a timpului istoric. Ea cuprinde o perioadă de timp care începe cu data unui eveniment sau fapt real sau legendar de la care începe numerotarea anilor, de exemplu **era creștină**.

Epocile istorice sunt perioade mari de timp, care se caracterizează prin anumite elemente comune, dar diferite de la o epocă la alta. Fiecare epocă este delimitată de următoarea prin evenimente foarte importante, care au influențat evoluția societății. Aceste evenimente sunt stabilite și acceptate de către toți istoricii. De regulă, epocile istoriei universale nu coincid cu cele ale istoriei naționale. Istoria este împărțită în cinci mari epoci: Preistoria (Epoca Străveche), Epoca Antică, Epoca Medievală (Evul Mediu), Epoca Modernă și Epoca Contemporană.

Spațiul istoric s-a modificat de-a lungul timpului, în funcție de evenimente, influențând și limitele geografice ale acestuia.

Fig. 8. Reprezentare pe un vas grecesc a Jocurilor Olimpice antice

AFLĂM MAI MULT

Cea mai lungă epocă din istoria omenirii a fost Epoca Străveche, numită și Preistorie, care a ținut de la apariția omului și până la apariția scrierii și a primelor orașe-state.

Istoricii au împărțit și această epocă în două perioade, în funcție de materialul din care erau confecționate uneltele și armele: **epoca pietrei** și **epoca metalelor**.

Pentru cercetarea acestor epoci, un rol important revine arheologiei.

- Analizează cele două imagini alăturate și descoperă cel puțin o asemănare și o deosebire.

Fig. 9. Unelte și arme din epoca pietrei

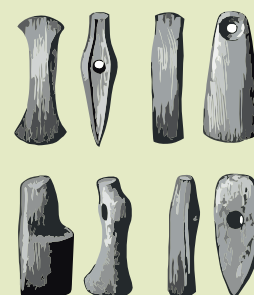

Fig. 10. Unelte și arme din epoca metalelor

LECTURĂ RECOMANDATĂ

- *Hora de la Frumușica* (din volumul *Povestiri istorice*, de Dumitru Almaș)

Istoricii au împărțit timpul scurs de la apariția omului până în zilele noastre în mai multe perioade, numite epoci istorice, și au descris evoluția societății omenеști de-a lungul vremii. Cele mai precise informații sunt cele oferite de sursele scrise de oamenii care au fost contemporani cu evenimentul descris. Cu cât sunt descoperite mai multe surse, cu atât informațiile sunt mai corecte.

Cea mai lungă perioadă din istoria omenirii, **Preistorie**, este lipsită însă de astfel de surse scrise, lucru ce a făcut dificilă misiunea arheologilor de a reconstitui cu exactitate perioada respectivă.

- Fiecare epocă are anumite trăsături caracteristice. Privește imaginile de mai jos, identifică elementele caracteristice fiecărei perioade și numește epocile în ordine cronologică.

Fig. 11. Luptă a cavalerilor din Evul Mediu (reconstituire)

Fig. 12. Unelte preistorice

Fig. 13. Lupta pentru independență în Epoca Modernă

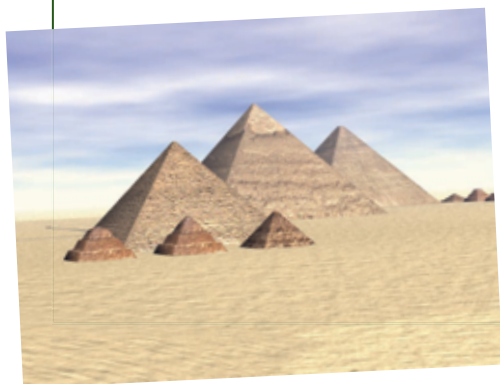

Fig. 14. Piramidele din Giza (una dintre cele șapte minuni ale lumii antice)

Fig. 15. Omul contemporan

mileniu = perioadă de timp care durează o mie de ani

secol = perioadă de timp care durează o sută de ani

deceniu = perioadă de timp care durează zece ani

epocă istorică = perioadă de timp încadrată de evenimente importante, stabilite de istorici, și care prezintă anumite caracteristici

ordine cronologică = ordonarea evenimentelor în funcție de timpul în care s-au petrecut, de la cel mai vechi la cel mai recent

CE AI REȚINUT?

1. Alege răspunsul corect în fiecare dintre situațiile de mai jos.

- Un mileniu durează:
a. 10 ani.   b. 100 de ani.   c. 1 000 de ani.
- Secolul I s-a încheiat în anul:
a. 99.   b. 100.   c. 101.
- Noi trăim în mileniul:
a. III.   b. II.   c. I.

2. Transcrie pe caiet și apoi completează enunțurile de mai jos.

- Istoricii au împărțit ... scurs în mai multe perioade.
- Perioada de acum se numește Epoca ...
- Creștinii au început numerotarea anilor începând cu anul nașterii lui ...

CE AI ÎNȚELES?

1. Răspunde la întrebări.

- Care a fost cea mai lungă perioadă din istoria omenirii?
- O epocă istorică ține mai mult, mai puțin sau tot atât cât un mileniu?
- De ce crezi că ultimele două epoci istorice au durată din ce în ce mai scurtă? Găsește cel puțin două argumente.

2. Transcrie pe caiet, apoi completează enunțurile.

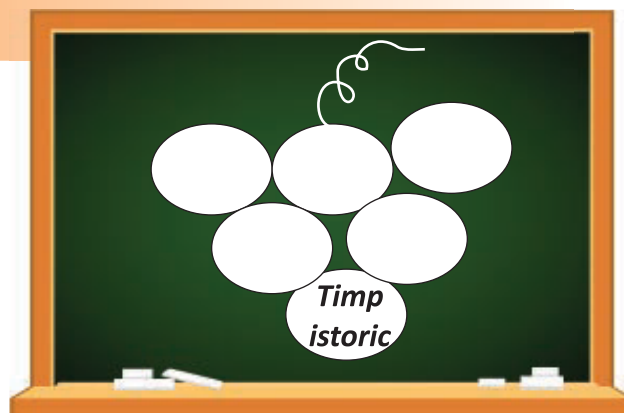
- Dacă secolul I a durat din anul 1 până în anul 100, atunci secolul VI a durat din anul ... până în anul ...
- Dacă mileniul I a început în anul 1, atunci mileniul II a început în anul ...
- M-am născut în anul ..., secolul ..., mileniul ...

CUM INTERPRETEZI?

1. Realizați la tablă un desen asemănător celui dat și completați fiecare „bob de strugure” cu termeni potriviți.

2. Transformă enunțurile de mai jos în enunțuri adevărate.

- Epoca istorică durează mai mult decât era.
- Cronologia măsoară spațiul istoric.
- Era creștină marchează perioada dinainte de Hristos.

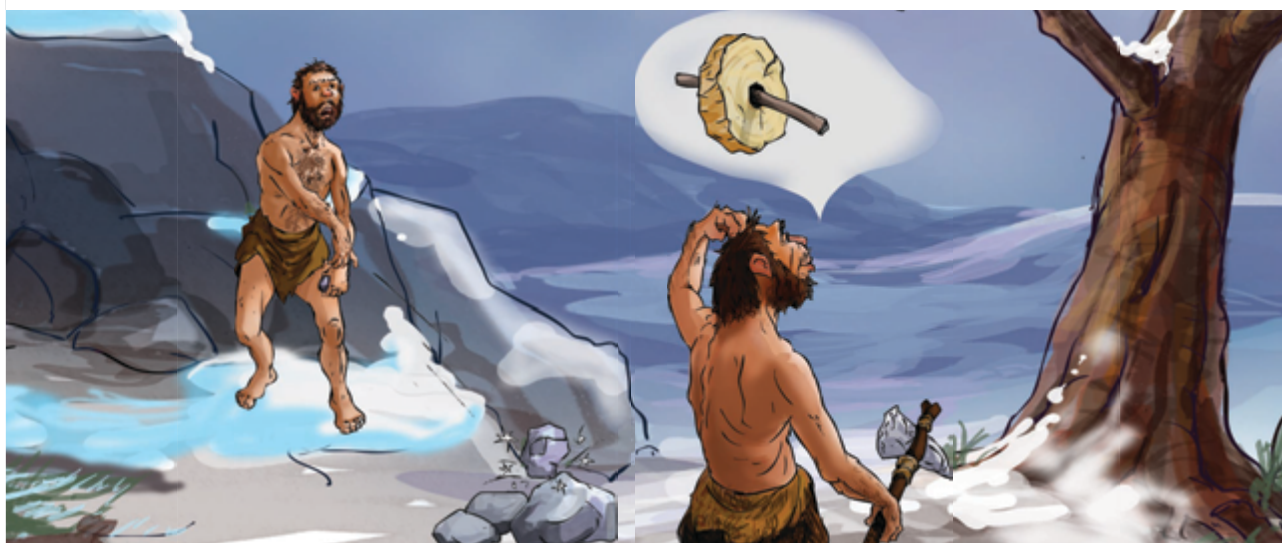

PORTOFOLIU

- Confectionează din carton o axă a timpului pe care să marchezi evenimentele importante petrecute în viața ta.

RECAPITULARE

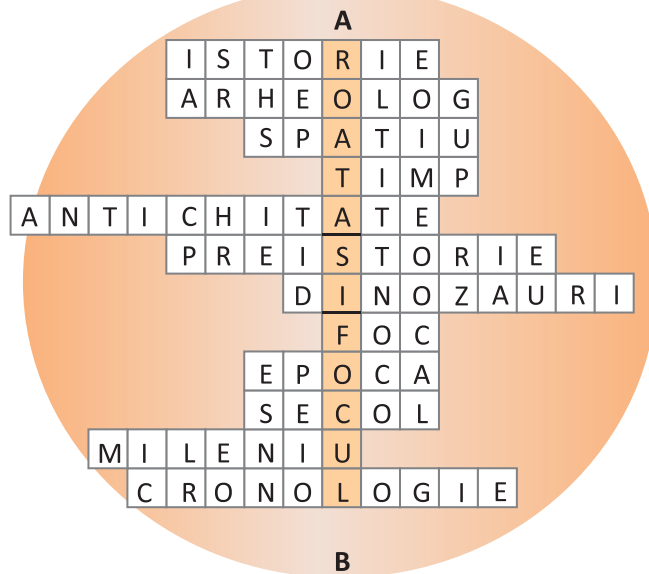
- Observă desenele de mai jos, apoi rezolvă cerințele.

CE AI REȚINUT?

1. Spune replici potrivite fiecărui personaj din imaginile de la pagina 14.
2. Localizează, pe o axă a timpului, momentul în care se petrec acțiunile ilustrate.
3. Descrie spațiul istoric în care se petrec acțiunile.
4. Copiază rebusul pe o foaie de matematică, fără să scrii și cuvintele, apoi formulează definiții pentru fiecare cuvânt și dă rebusul unui coleg să-l rezolve.

CE AI ÎNȚELES?

- Transcrie enunțurile pe caiet și apoi completează-le.
  - a) Oamenii au descoperit roata și focul în perioada ...
  - b) Descoperirea ... le-a permis oamenilor să-și prelucereze uneltele, să-și prepare hrana și să se încălzească.
  - c) ... i-a ajutat pe oameni să construiască dispozitive pentru transport.

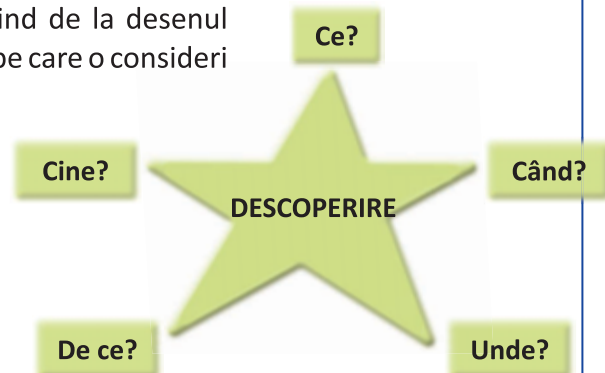

CUM INTERPRETEZI?

- Realizează, împreună cu colegii, un afiș prin care îți anunți semenii că ai descoperit focul și prezinți avantajele pe care le are descoperirea ta pentru omenire.

PORTOFOLIU

- Completează, în portofoliul personal, o fișă pornind de la desenul alăturat. Alege o descoperire din istoria umanității pe care o consideri deosebită.

1. Transcrie numai enunțurile adevărate.

- a) Istoria studiază evenimentele petrecute de la apariția omului până astăzi.
- b) Spațiul istoric poate fi delimitat pe hartă.
- c) Antichitatea, cea mai lungă perioadă istorică, este renumită datorită descoperirilor importante pentru omenire.
- d) Multe dintre sursele istorice se găsesc în muzee, case memoriale sau situri arheologice.

2. Stabilește oral corespondența și scrie pe caiet trei enunțuri în care să folosești termenii prezenți în cele două coloane.

mileniu

10 ani

secol

1 000 de ani

deceniu

100 de ani

3. Notează pe caiet doar literele corespunzătoare imaginilor reprezentative perioadelor istorice, în ordine cronologică.

4. Ce secol a fost între anii 301–400?

5. În ce epocă trăim acum?

FB	B	S
12–13 	9–11 	7–8

Pentru fiecare răspuns corect vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai obținut și vei descoperi calificativul acordat.

Despre ce vei învăța?

1. Arborele genealogic
2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei

membrii
familiei

sărbători
din familie

trecutul
familiei

timpul liber
al familiei

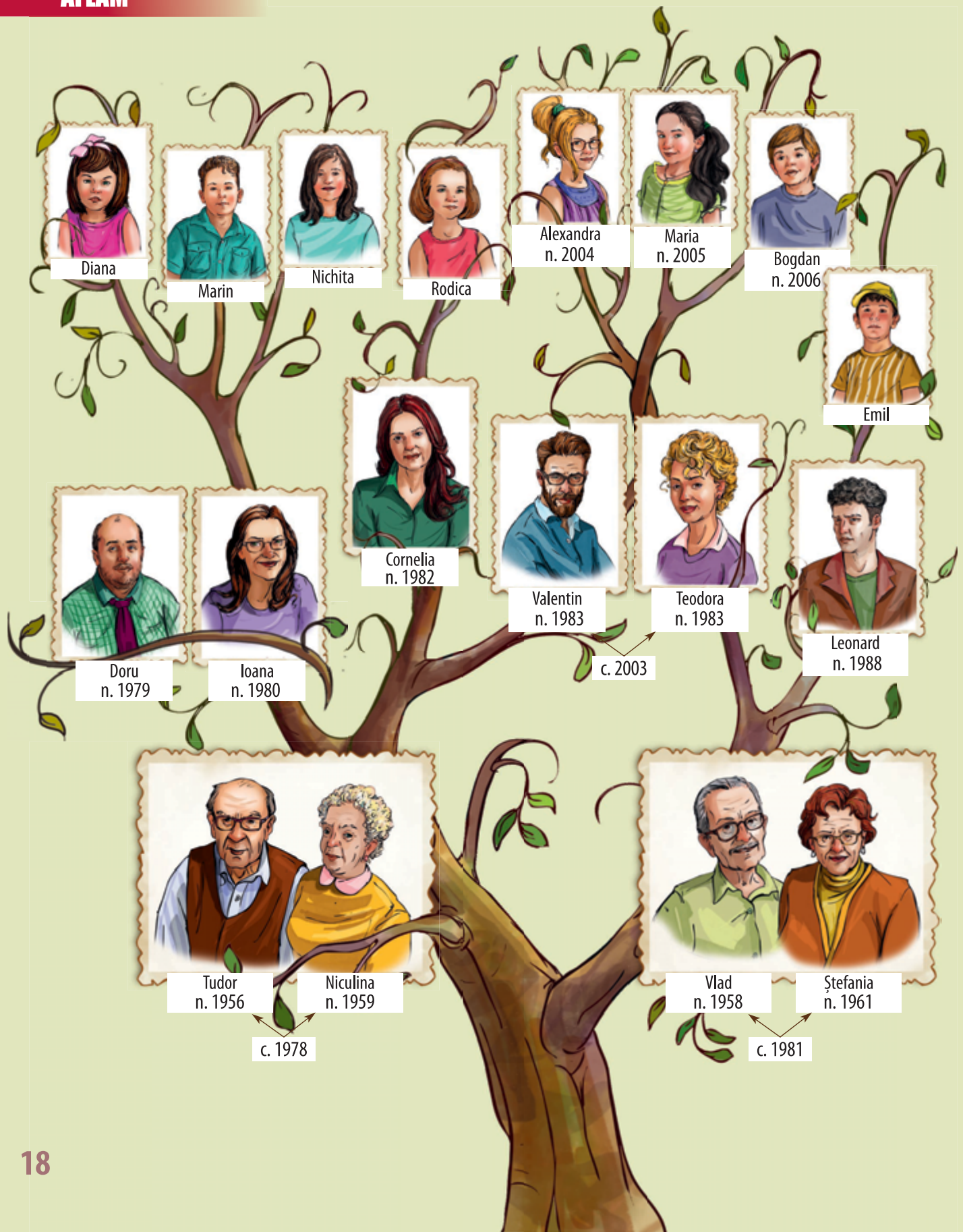
activități cotidiene
ale familiei

Ce vei reuși?

- ✓ să reprezinți pe axa timpului evenimentele din familia ta;
- ✓ să completezi arborele genealogic („copacul”) al familiei;
- ✓ să alcătuiesti jurnalul familiei;
- ✓ să prezinți colegilor fotografii cu familia ta;
- ✓ să descrii locuri și meserii din zona în care trăiești;
- ✓ să afli mai multe informații despre zona în care trăiești;
- ✓ să descoperi alte moduri în care ai putea reacționa în relația cu membrii familiei.

1. Arborele genealogic

AFLĂM

Noi locuim în Constanța din anul în care ne-am căsătorit.

Avem trei copii și șapte nepoți.

Noi ne-am mutat în Vatra Dornei la trei ani de la căsătorie.

Al doilea copil al nostru a moștenit pasiunea noastră pentru animale.

Noi am ales să locuim în Timișoara, unde ne-am mutat în anul în care s-a născut primul nostru copil.

Fetele s-au născut la scurt timp după aceea. Amândouă au moștenit talentul la pictură al bunicului lor.

În fiecare vară merg la bunici, împreună cu frații și verișorii mei. În rest, îmi petrec timpul cu familia restrânsă.

Familia este cel mai mic și mai important grup social, în care copilul învață ABC-ul exprimării, comportării și autoservirii.

Experiențele de viață ale bunicilor și ale părinților sunt cele care vor influența modul în care vor fi educați nepoții și copiii. Trecutul familiei și evenimentele importante din viața acesteia alcătuiesc **istoricul familiei** cu care copilul intră în contact.

Pasiunile și talentele membrilor mai vârstnici din familie își găsesc ecoul în viața copiilor și a nepoților.

arbore genealogic = reprezentare desenată a membrilor unei familii, cu indicarea gradului de înrudire dintre ei, realizat adesea sub forma unui arbore ale cărui ramuri îi închipuie pe urmași

familie restrânsă = familie compusă, de regulă, din soț, soție împreună cu copiii minori, care locuiesc și se gospodăresc împreună. Există și situații în care familia restrânsă este formată dintr-un singur părinte și copii, lucru care are loc în urma divorțului sau decesului unuia dintre părinți. Aceasta se numește **familie monoparentală**.

familie extinsă = familia care cuprinde, pe lângă cea restrânsă, și alte rude sau alte generații. Ea include bunicii copiilor (părinții celor doi părinți), unchii și mătușile copiilor (adică frații și surorile părinților împreună cu soții și soțiile lor), verii primari (fiii și fiicele unchilor și mătușilor copiilor) și, uneori, chiar și pe străbunicii copiilor (părinții bunicilor). De regulă, într-o familie extinsă trăiesc și se gospodăresc împreună trei generații: copii, părinți și bunici.

CE AI REȚINUT?

- Transcrie enunțurile pe caiet și apoi completează-le.
  - Familia este grupul ... cel mai mic și ...
  - Familia ... este formată din părinți și copii, iar cea ... este formată din bunici, unchi, mătuși, verișori, părinți și copii.
  - Arborele genealogic este o ...
- Stabilește oral corespondența între cele două coloane.

Bunici

Întemeietorii unei familii

Părinți

Au cea mai puțină experiență de viață în familie

Copii

Cei mai vârstnici

CE AI ÎNȚELES?

- Răspunde la întrebări.
  - În ce an s-au mutat bunicii materni ai Mariei în Vatra Dornei?
  - De câți ani locuiește familia Mariei în casa din Timișoara?
  - Ce pasiuni s-au transmis de la bunici la nepoți?
- Prezintă colegilor fotografii din diferite momente ale vieții unuia dintre membrii familiei tale și spune-le:
  - câteva lucruri pe care le-ai învățat de la acel membru;
  - ce pasiuni are și cine din familie le-a moștenit;
  - dacă ai vrea să semeni cu el și de ce.

CUM INTERPRETEZI?

- Realizează arborele genealogic al familiei tale după modelul oferit la pagina 18.

PORTOFOLIU

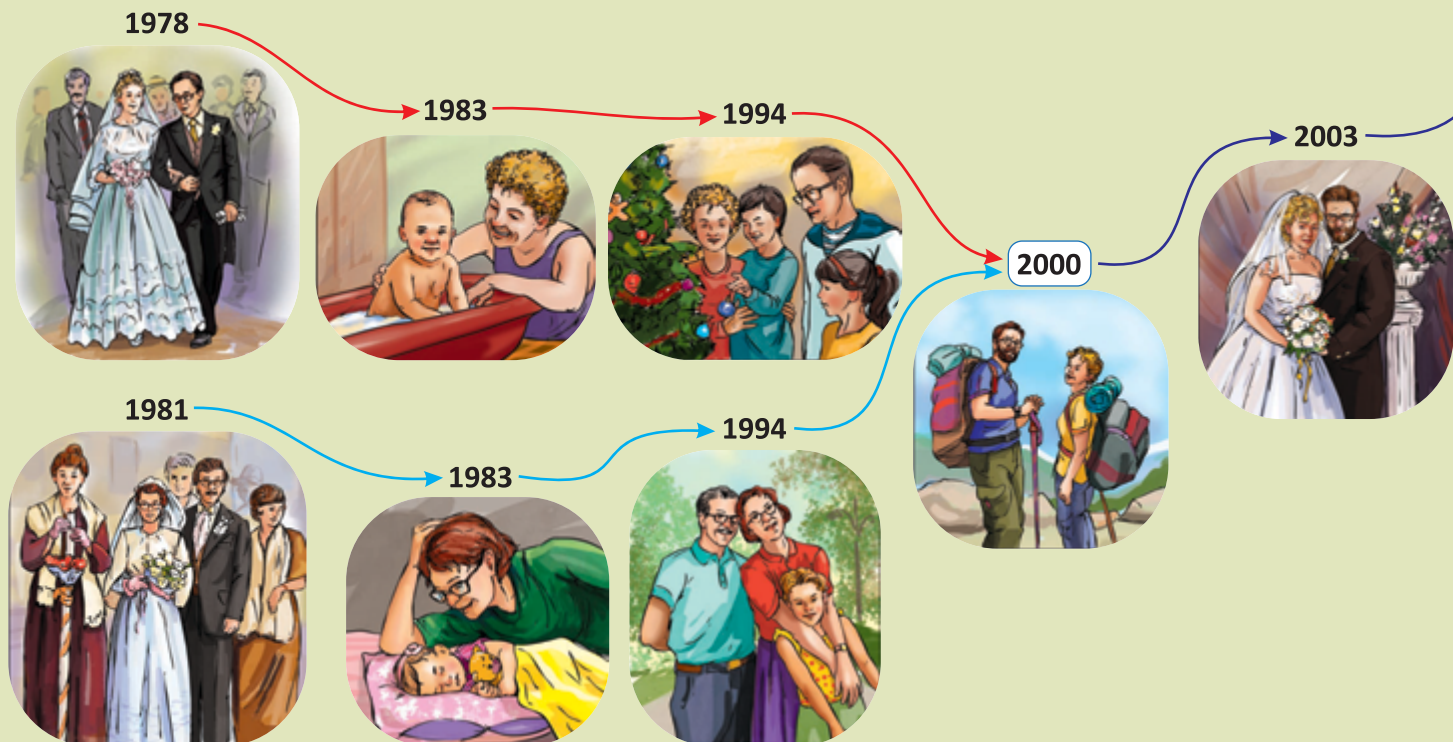
- Completează pe caiet un tabel asemănător celui de mai jos.

Știu	Vreau să știu	Am aflat
Pe această coloană notezi tot ce știi despre familia ta.	Aici notezi tot ceea ce ți-ai dori să cunoști despre familia ta.	În această rubrică notezi toate informațiile noi pe care le-ai aflat despre familia ta.

2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile și timpul liber al familiei

AFLĂM

- Observă imaginile și analizează informațiile.

- ✓ Membrii unei familii își petrec de multe ori timpul liber împreună: la sfârșitul unei zile, la sfârșit de săptămână și în concedii.

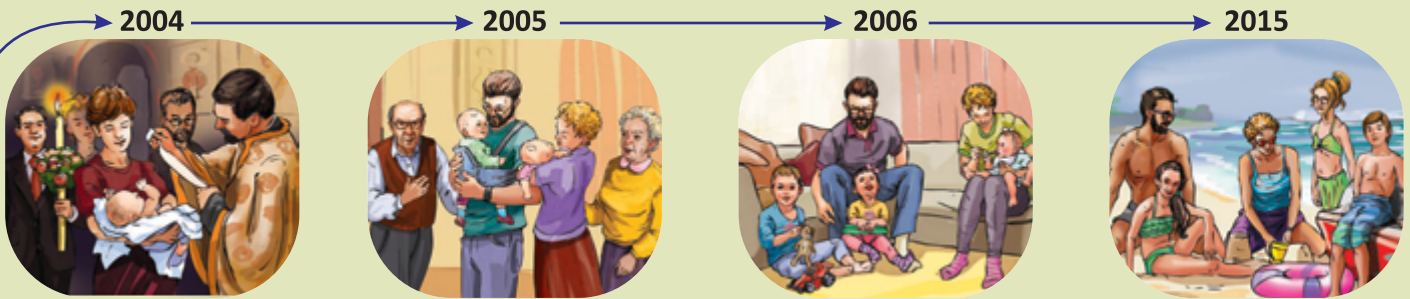

Orașul în care locuiesc bunicii din partea tatălui meu se află la malul mării. Cei mai mulți locuitori din această zonă au meserii care au legătură cu marea. Bunicul a fost marinar, iar bunica a lucrat la o fabrică de conserve din pește. Acum sunt pensionari. Noi ne petrecem multe vacanțe la ei.

- ✓ O familie sărbătorește cu bucurie aniversarea căsătoriei și a zilelor de naștere. Cu aceste ocazii, membrii familiei restrânse sau extinse se reunesc și petrec clipe frumoase împreună.

Bunicii din partea mamei locuiesc într-o zonă montană. Activitățile oamenilor de aici sunt influențate de zona de relief. Bunicul a lucrat la un centru de tratament balnear, iar bunica, la filatură. Acum sunt pensionari amândoi și se bucură când ne petrecem vacanța la ei.

- ✓ Viața de zi cu zi a membrilor unei familii presupune ca adulții să meargă la serviciu, iar copiii, la grădiniță sau la școală. Părinții asigură veniturile familiei. Persoanele în vârstă se pensionează.

- ✓ Azi, ca urmare a dezvoltării științelor și tehnologiilor, există o diversitate de meserii.

Eu lucrez între cărți, ceea ce mi-am dorit de mică.

M-au pasionat de mică rețetele de dulciuri ale mamei.

Eu lucrez în domeniul calculatoarelor.

Și eu practic o meserie care îmi place din copilărie.

Întotdeauna mi-am dorit să repar mașini.

Mediul de viață a influențat din cele mai vechi timpuri activitatea oamenilor. Primele așezări umane au fost ridicate în apropierea cursurilor de apă. Locuitorii zonelor de șes (câmpie) aveau ca principală ocupație creșterea animalelor și cultivarea plantelor. Cei din zonele de deal cultivau viță-de-vie și pomi fructiferi. În zona de munte ajungeau păstorii cu turmele de oi în perioada verii și, încă din timpul romanilor, au apărut primele stațiuni de tratament în care se folosea apa izvoarelor, care avea proprietăți terapeutice.

Viața unei familii nu se rezumă numai la activitățile cotidiene ale fiecărui membru, ci este bogată în evenimente specifice: aniversări, sărbători religioase ș.a.

Momentele importante din viața unei familii, ca și cele petrecute alături de familie în timpul liber, sunt cele care rămân ca amintiri și scriu istoria familiei, ca în exemplele oferite mai jos.

cotidian = de fiecare zi, zilnic

montan = specific zonei de munte

relief = aspect al suprafeței Pământului constituit din toate neregularitățile de forme mai înalte sau mai joase

tratament balnear = tratament ce ține de vindecarea unor boli cu ajutorul apei termale

filatură = fabrică în care fibrele textile sunt transformate în fire

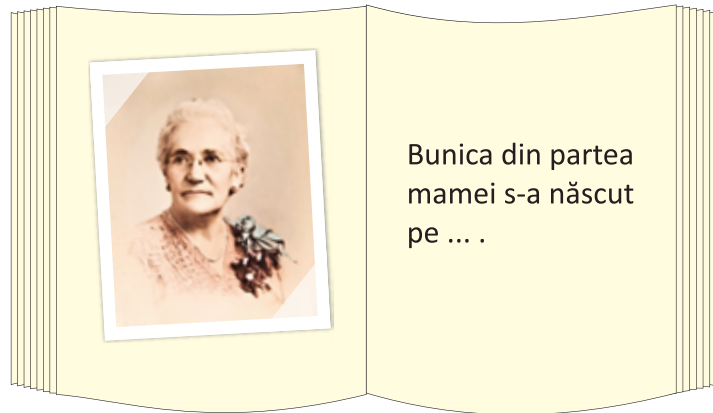
Proiect – FAMILIA MEA

PASUL 1

- Adună informații și fotografiile ale membrilor familiei tale, apoi ordonează-le cronologic.

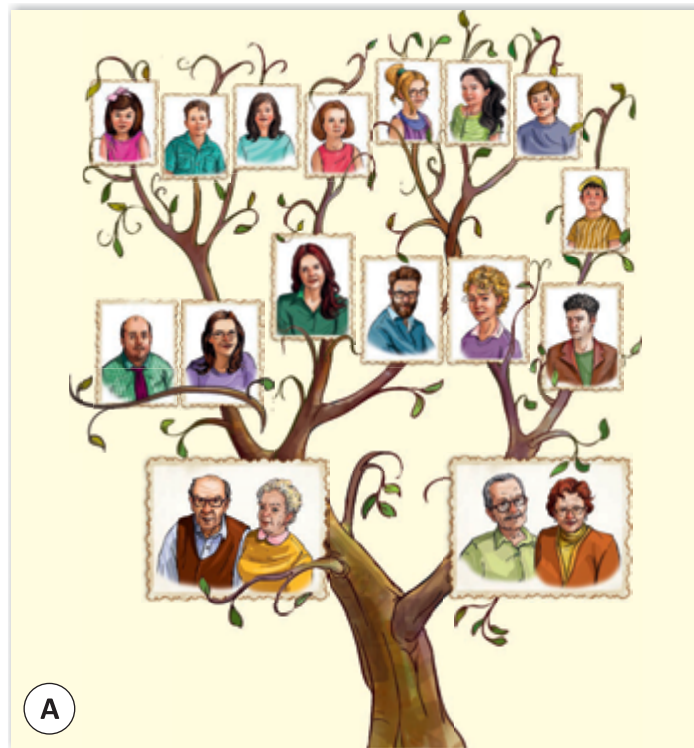
PASUL 2

- Realizează un album în care să aloci cel puțin o pagină fiecărui membru al familiei.

PASUL 3

- Redă, pe scurt, istoria familiei tale fie sub forma unui arbore genealogic (A), fie pe o axă a timpului (B).

B

Căsătoria
bunicilor

Nașterea
mamei

Căsătoria
părinților

...

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la următoarele cerințe.
  - Precizează unde și-au ridicat oamenii primele așezări.
  - Numește o ocupație a locuitorilor de la șes.
  - Menționează un fapt care a dus la diversificarea meseriilor.
- Întreabă-ți părinții despre meseriile lor, folosind sugestiile de mai jos.

Ce meserie au?

Ce activități presupune meseria lor?

Ce altceva le-ar plăcea să facă?

- Enumeră câteva momente de sărbătoare în care familia ta se reunește. Scrie-le pe caiet.
- Scrie cum îți petreci timpul liber cu familia ta.
- Transcrie pe caiet și completează enunțul de mai jos.
Membrii familiei ... sau ... sărbătoresc cu bucurie ... zilelor de naștere sau ale căsătoriei.

CE AI ÎNȚELES?

- Documentează-te despre meseriile oamenilor din zona în care trăiești și completează pe caiet un tabel pornind de la modelul de mai jos.

MESERIA	ARE LEGĂTURĂ CU ZONA?		ESTE PRACTICATĂ DE MULȚI OAMENI DIN ZONA TA?		ÎȚI PLACE MESERIA? ARGUMENTEAZĂ
	Da	Nu	Da	Nu	

PORTOFOLIU

- Află cât mai multe informații despre meseria pe care dorești să o practici când vei fi mare, adună imagini reprezentative despre aceasta și scrie un text scurt prin care să le explici colegilor de ce îți place acea meserie.

2. În ce an s-au cunoscut părinții Alexandrei, Mariei și ai lui Bogdan?

3. Răspunde în scris la următoarele întrebări.

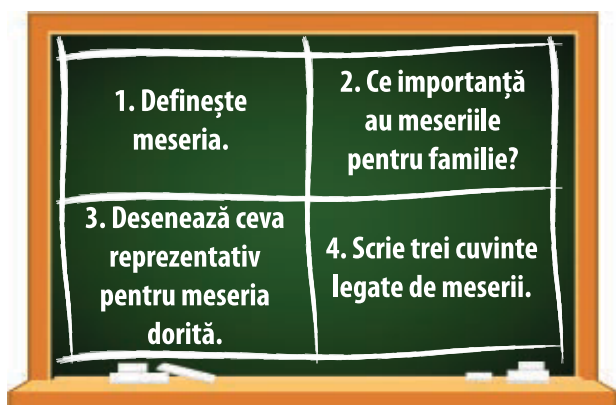
a) Toți membrii unei familii dispun de același timp liber? Argumentează răspunsul.

b) De ce este important să petreci timp cu membrii familiei tale?

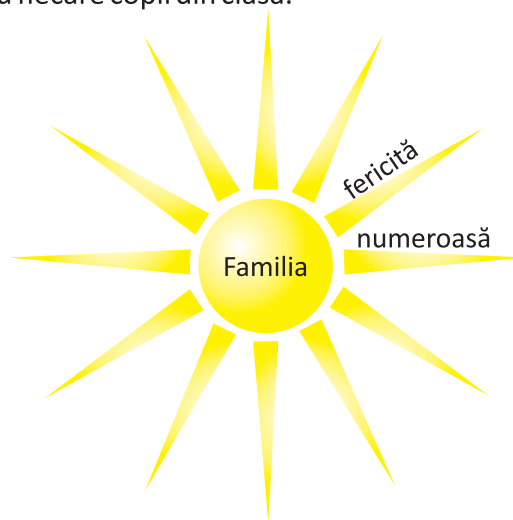
c) Cum se pot contopi istoriile a două familii?

CUM INTERPRETEZI?

1. Realizați la tablă o imagine, folosind-o ca model pe cea de jos, și formulați răspunsuri scurte pentru fiecare cadran.

2. Descrieți familia ideală folosind un soare asemănător celui din model. Soarele va avea câte o rază pentru fiecare copil din clasă.

PORTOFOLIU

- Începi să scrii o carte de istorie a familiei tale sub forma unui jurnal în care să notezi evenimentele importante și amintirile plăcute din viața familiei.

RECAPITULARE

- Observă imaginile de mai jos, apoi răspunde la cerințe.

Adanna, n. 2006

Chang, n. 2006

copil mic

elevă de liceu

muncitoare

specialist IT

contabil

arhitect

medic

medic

bibliotecară

pensionar

pensionară

pensionar

pensionară

pensionar

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebările de mai jos.
  - Câți bunici are Adanna?
  - Câți membri are familia extinsă a lui Chang?
  - Ce ocupații au părinții Adannei? Dar ai lui Chang?
- Transcrie enunțurile, alegând variantele corecte.
  - Chang are un frate/o soră mai mare.
  - Adanna are o singură bunică pensionară/ambele bunici pensionare.
  - În fiecare familie sunt câte doi/trei copii.

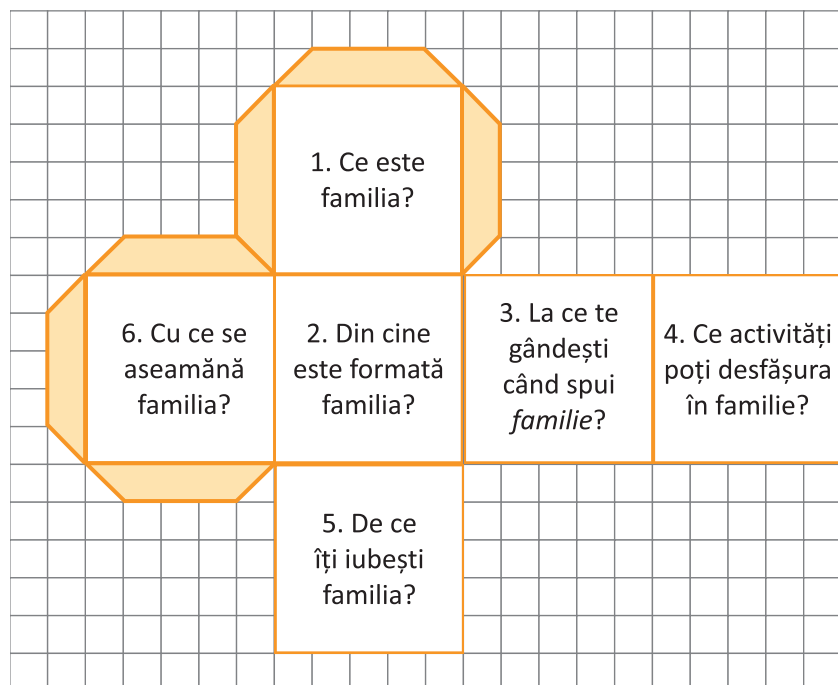

CE AI ÎNȚELES?

- Află câți ani au acum bunicii Adannei, știind că și unii, și alții aveau 49 de ani în anul în care s-a născut aceasta.
- Reprezintă pe axa timpului evenimentele din viața familiei lui Chang folosind următoarele informații:
  - bunicii materni s-au căsătorit cu 28 de ani înainte de nașterea băiatului, iar bunicii paterni s-au căsătorit cu un an înaintea celor materni;
  - mama lui Chang s-a născut la 3 ani de la căsătoria părinților ei, iar tatăl lui Chang s-a născut cu 2 ani înaintea ei;
  - părinții lui Chang s-au căsătorit în anul în care s-a născut prima lor fiică, aceasta fiind cu 7 ani mai mare decât Chang.

PORTOFOLIU

- Realizează un cub dintr-o foaie de matematică folosind modelul alăturat.
- Scrive câte un răspuns scurt pe fiecare față a cubului.
- Decupează, apoi lipește cubul pe părțile colorate și păstrează-l în portofoliul tău.

1. Răspunde la întrebările de mai jos.

- 😊😊😊 a) Care sunt generațiile care formează familia extinsă?
- 😊😊 b) Ce este un arbore genealogic?
- 😊😊 c) Ce elemente alcătuiesc istoria unei familii?

2. Transcrie enunțurile următoare, completându-le.

- 😊😊 a) Cel mai mic și important grup social este ...
- 😊😊 b) În trecut, ... oamenilor erau influențate de zona în care aceștia trăiau.
- 😊😊 c) Una dintre aniversările importante dintr-o familie este ziua ... a copilului.

3. Alege variantele corecte.

- 😊😊 a) Tabloul care prezintă un eveniment important din viața unei familii este cel din imaginea:

A

B

C

D

E

F

- 😊😊 b) Istoria unei familii poate fi consemnată:
A. într-un volum de poezii.   B. într-o carte de colorat.   C. într-un jurnal.
- 😊😊 c) Cei mai vârstnici membri ai familiei restrânsă sunt:
A. părinții.   B. copiii.   C. bunicii.

😊😊 4. De ce este importantă familia pentru tine?

😊😊 5. Enumeră câteva obiecte care pot oferi informații despre istoria familiei.

FB	B	S
14 😊😊😊	12-13 😊😊😊	10-11 😊😊😊

Pentru fiecare răspuns corect vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai obținut și vei descoperi calificativul acordat.

COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ

Unitatea

3

Despre ce vei învăța?

1. Copilăria de ieri și de azi
2. Comunitatea locală
3. Comunitatea națională

drepturile
copilului

UNICEF

zonele istorico-geografice
ale României

Ce vei reuși?

- ✓ să prezinți oameni și activități din diferite perioade de timp;
- ✓ să analizezi transformarea unui loc de la o perioadă de timp la alta;
- ✓ să realizezi un album al localității tale;
- ✓ să realizezi desene, picturi, colaje reprezentative pentru evoluția unor obiecte;
- ✓ să completezi o fișă de curiozități;
- ✓ să completezi un jurnal de călătorie,
- ✓ să prezinți fapte/evenimente care te-au impresionat;
- ✓ să identifici fapte/evenimente istorice.

1. Copilăria de ieri și de azi

AFLĂM

- Observă desenele pentru a vedea ce schimbări au intervenit în viața copiilor de-a lungul timpului.

PREISTORIE

- ✓ Copiii primilor oameni erau expuși diverselor pericole naturale. Ei au învățat cum să se adapteze și să supraviețuiască imitându-și părinții.

ANTICHITATE

- ✓ Apariția scrierii a schimbat mult viața oamenilor, inclusiv pe cea a copiilor. În Antichitate au apărut primele școli.

- ✓ Fiii celor bogați mergeau la școală, în timp ce fiii oamenilor săraci învățau meseria taților lor. Fetele se pregăteau să devină bune soții, mame și gospodine.

EVUL MEDIU

- ✓ În Evul Mediu, diferențele dintre cei bogați și cei săraci au devenit și mai mari. Cei mai mulți copii învățau să lupte pentru a participa la războaie.

EPOCA MODERNĂ

- ✓ Diferențele dintre copii s-au menținut și în Epoca Modernă, când copiii celor bogați aveau acces la educație, spre deosebire de cei săraci, care erau obligați să muncească pentru a se întreține pe ei și familiile lor.

EPOCA CONTEMPORANĂ

- ✓ În această perioadă a luat ființă o organizație mondială – UNICEF –, care luptă pentru drepturile copiilor din întreaga lume. Astfel, din ce în ce mai mulți copii au acces la educație. Au apărut și creșele (pentru copii de până în 3 ani) și grădinițele.

- ✓ Și astăzi există diferențe între copiii care s-au născut în țări mai dezvoltate și cei din zonele mai sărace ale lumii, pentru care viața e deosebit de grea fie din cauza sărăciei, fie din cauza războaielor.

Viața copiilor a cunoscut o serie de schimbări odată cu trecerea timpului. Dacă în trecut copiii se confruntau cu situații dificile, cauzate de calamități naturale, războaie și foamete, care îi obligau pe cei mai săraci dintre ei să participe alături de părinți la diverse activități (cules, semănat, creșterea animalelor, vânatoare etc.), în prezent viața lor s-a îmbunătățit simțitor. Toți copiii au egalitate de șanse în ceea ce privește accesul la sistemul de educație din fiecare țară, ei frecventând în acest sens cursurile unei grădinițe, a unei școli sau a unui liceu.

Drepturile de care se bucură toți copiii sunt prevăzute în Declarația Drepturilor Copilului, care a fost adoptată în 1959, de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite.

UNICEF = instituție fondată în 1946, de Adunarea Generală ONU, ale cărei acțiuni se concentrează pe dreptul la educație al copiilor, asigurarea protecției copiilor în fața unor forme de exploatare din partea adulților și pe asigurarea unei stări bune de sănătate prin accesul la tratamente medicale.

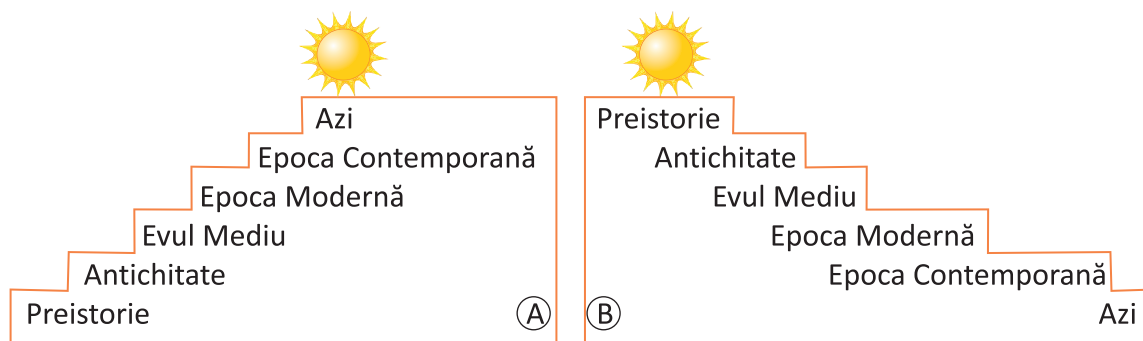
organizație mondială = grup de persoane și instituții din toată lumea

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebări.
  - Cum „povesteau” oamenii preistorici întâmplările de peste zi?
  - Când au apărut primele școli?
  - În ce epocă au avut acces la școală toți copiii?

CE AI ÎNȚELES?

- Viața copiilor a evoluat de-a lungul timpului spre mai bine (figura A) sau spre mai rău (figura B)?

CUM INTERPRETEZI?

- Compară cele două imagini alăturate și spune care sunt avantajele și dezavantajele fiecărui tip de școală.

Fig. 1. Ion Creangă
(1837–1889),
scriitor român

PASUL 1

- Folosește fragmentul de mai jos pentru a realiza o comparație între școala de ieri și cea de azi.

Și părintele Ioan [...] umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaei, dascălul bisericei, [...] și sfătuia pe oameni să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet mic, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popei, o zglobie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. [...] Și ne pomenim într-o zi că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, [...] a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului „Calul Balan” și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai”. [...] Și a spus părintele că în toată sâmbăta [...] să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșele va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să-i ardă școlarului câte un sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprinteră și plină de *incuri*¹, a bufnit în răs. Păcatul ei, sărmana!

– la poftim de încăleacă pe Balan, jupâneasă! zise părintele, de tot posomorât, să facem *pocinog*² sfântului Nicolai cel din cuiu.

Și cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat *papara*³, și pe urmă ședea cu mâinile la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămeșă de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți. [...]

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, câteodată. [...] În lipsa părintelui și a dascălului intram în cimitir, țineam *ceaslovul*⁴ deschis, și, cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la ele, și, când clămpăneam ceaslovul, câte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor! Într-o zi, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele și, când le vede așa sângerate cum erau, își pune mâinile în cap de năcaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Balan și a ne mângăia cu sfântul ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, care din pricina noastră au pătitit.

(după Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Dicționar

¹ *inc* = poftă de răs

³ *a mânca papara* = a lua bătaie

² *pocinog* = (aici) început

⁴ *ceaslov* = carte bisericească

PASUL 2

- Caută imagini cu școli și clase din trecut și de azi.

PASUL 3

- Ajută-te și de următoarele întrebări și sugestii:
  - ✓ Când te-ai înscris la școală, aceasta exista deja sau se înființa atunci?
  - ✓ Cum sunt sancționați azi elevii care nu învață?
  - ✓ Compară clădirile școlilor și sălile de clasă din diferite perioade de timp sau țări.

2. Comunitatea locală

AFLĂM

- Observă hărțile și identifică zona în care se află localitatea ta.

Fig. 2. România: zone istorico-geografice

• Analizează informațiile oferite mai jos pentru a înțelege cum s-au format comunitățile locale.

✓ Primele comunități erau formate din membrii unei familii extinse și erau conduse de cel mai vârstnic membru al acesteia.

✓ Mai multe familii unite formau o nouă comunitate, care era condusă de cei mai bătrâni membri.

✓ Toate comunitățile mici care ocupau teritorii apropiate erau conduse apoi de reprezentanți ai celor mai înstăriți.

✓ În astfel de comunități extinse au luat naștere obiceiuri, tradiții, care s-au transmis prin viu grai de la o generație la alta. Unele tradiții se regăsesc în multe zone, altele sunt specifice numai anumitor regiuni.

✓ Astăzi, fiecare comunitate locală este condusă de un primar. Mai multe localități formează un județ, condus de un prefect.

- Viața membrilor diferitelor comunități din țara noastră se desfășoară în mare parte la fel. Ceea ce marchează diferențele între zonele istorico-geografice ale României sunt portul popular, arhitectura caselor, tradițiile, obiceiurile, dar și unele monumente cu valoare culturală sau istorică deosebită.

Fig. 3. Cimitirul Vesel

- ✓ În Maramureș se află celebrul Cimitir Vesel de la Săpânța.

Fig. 6. Biserică de lemn (Banat)

- ✓ Castelul Bran este situat la 30 de kilometri de Brașov, în Pasul Rucăr-Bran.

Fig. 9. Castelul Bran (Transilvania)

- ✓ Bucovina este renumită pentru mănăstirile ei (Voroneț, Sucevița) și altele.

Fig. 4. Mănăstirea Voroneț

- ✓ Tropaeum Traiani este un monument ridicat în cinstea împăratului roman Traian la Adamclisi, județul Constanța.

Fig. 7. Tropaeum Traiani

- ✓ Mănăstirea Cozia este ctitoria domnitorului Mircea cel Bătrân și este situată pe malul râului Olt.

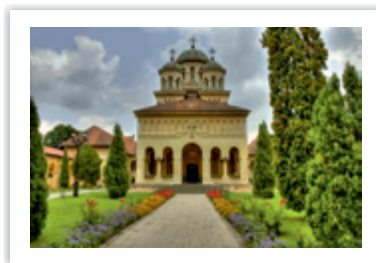

Fig. 10. Mănăstirea Cozia

Fig. 5. Ion Creangă și Mihai Eminescu

- ✓ În Moldova s-au născut oameni de seamă: Ștefan cel Mare, Alexandru Ioan Cuza, Ion Creangă, Mihai Eminescu ș.a.

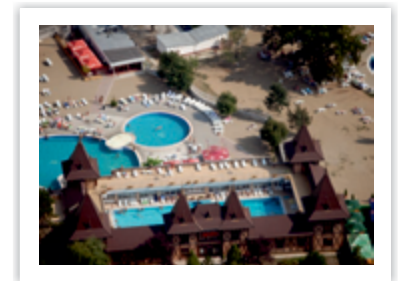

Fig. 8. Băile Felix (în apropiere de Oradea)

- ✓ Cetatea Poenari, din județul Argeș, a servit ca reședință secundară lui Vlad Țepeș și ca fortăreață împotriva otomanilor.

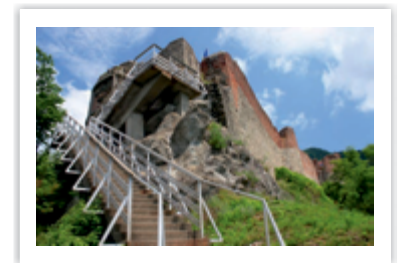

Fig. 11. Cetatea Poenari

PE SCURT

- Comunitățile locale de pe teritoriul țării noastre au multe elemente în comun, dar și trăsături specifice.
- Portul popular al românilor, foarte asemănător cu al dacilor, se diferențiază de la o zonă la alta prin detalii.
- Arhitectura caselor țărănești diferă de la o zonă la alta, însă structura mare a acestora este asemănătoare (vatra, spațiul pentru dormit, spațiile destinate oaspeților).

Fig. 12. Port popular

VOCABULAR

port popular = îmbrăcăminte caracteristică unui popor, unei regiuni, unei epoci

tradiție = obiceiuri, datini și credințe specifice unei comunități, transmise din generație în generație

arhitectură = știința și arta de a proiecta și construi clădiri

vatră = o prelungire a cuptorului țărănesc

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebări.
  - a) Cine se afla la conducerea primelor comunități, formate din familia extinsă sau din mai multe familii?
  - b) Cine conduce astăzi o localitate?
  - c) Care sunt elementele care diferențiază zonele istorice?

CE AI ÎNȚELES?

- Analizează cele două informații, apoi răspunde la întrebarea de mai jos.

• În trecut, oamenii se gospodăreau singuri, împărțindu-și treburile. Toți membrii în putere ai familiei munceau pământul, iar roadele asigurau hrana întregii familii. Femeile torceau lână, țesau pânze pentru îmbrăcăminte și se ocupau de creșterea și educația copiilor.

• Astăzi, atât bărbații, cât și femeile au un serviciu. Acesta le asigură veniturile necesare traiului: hrană, îmbrăcăminte, cărți ș.a. Treburile casnice se împart, de obicei, între membrii familiei.

- De ce oamenii de astăzi nu își produc singuri cele necesare traiului, ci preferă să le cumpere?

CUM INTERPRETEZI?

PORTOFOLIU

- Prezintă comunitatea în care trăiești în imagini și scurte descrieri, referindu-te la: portul popular; arhitectura caselor țărănești; obiceiuri și tradiții specifice; monumente istorice sau culturale; ocupațiile oamenilor; cum s-a schimbat zona în care trăiești de-a lungul timpului.

3. Comunitatea națională

AFLĂM

- Observă harta de mai jos pentru a vedea poziționarea țării noastre în Europa.

- Pe teritoriul țării noastre, alături de români trăiesc mulți reprezentanți ai minorităților naționale: maghiari, secui, sași (în special în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș), ucraineni (în Maramureș, Bucovina, Banat), sârbi, croați, bulgari (mai ales în zona Banatului), turci, tătari (în Dobrogea), romi (răspândiți în toată țara) ș.a. Aceștia și-au păstrat portul și tradițiile specifice popoarelor natale.
- Românii, ca și minoritățile naționale care locuiesc pe teritoriul țării noastre, au tot felul de obiceiuri legate de diferite evenimente astronomice, calendaristice sau religioase.

- ✓ În a treia zi de marți după sărbătorile pascale are loc ritualul paparudelor, care cheamă ploaia pentru a avea recolte bogate.

- ✓ De Paști, creștinii înroșesc ouă și pregătesc pasca – o prăjitură specială pentru această sărbătoare.

- ✓ Imediat după Anul Nou, copiii și tinerii pleacă cu Sorcova, făcând urări de sănătate și spor în casă.

- ✓ Sărbătorile de iarnă sunt prilej pentru manifestarea diferitelor obiceiuri: Capra, Ursul.

Fiecare popor are tradițiile sale. Acestea se desfășoară îndeosebi în spațiul geografic în care locuiește poporul respectiv, însă legăturile comerciale, culturale sau de altă natură dintre popoare au făcut ca, de-a lungul timpului, obiceiurile unora să fie preluate – identic sau ușor modificate – și de alte popoare. De exemplu, astăzi românii marchează și sărbători care nu sunt tradițional românești – Halloween, Ziua Îndrăgostiților ș.a.

CE AI REȚINUT?

1. Numește trei obiceiuri specific românești și spune cu ce ocazie se desfășoară acestea.
2. Ordonează, pe o axă a timpului, obiceiurile menționate la pagina 41 și completează cu alte obiceiuri specifice zonei în care trăiești.

CE AI ÎNȚELES?

1. Cum ajung obiceiurile unui popor să fie practicate și de oameni de alte naționalități?
2. Privește harta Europei de la pagina 40 și explică repartitia minorităților pe teritoriul României, ținând cont de zonele istorico-geografice ale țării și de statele vecine.

CUM INTERPRETEZI?

1. De ce este bine să cunoști și obiceiurile altor popoare?
2. Citește următorul text, apoi notează toate informațiile noi pe care le-ai aflat despre romii.

Romii își au originile în India medievală. Fiind nomazi (călători fără un domiciliu stabil), s-au răspândit în întreaga Europă. Mulți romi de pe teritoriul țării noastre practică și astăzi meserii moștenite de la strămoși: fac oale (**căldărarii**), prelucrează aurul (**zlătarii**), dau spectacole cu urși (**ursarii**) etc.

În zilele noastre, romii au devenit sedentari, adoptând limba și cultura popoarelor în care s-au integrat, deși mulți încă vorbesc și limba romani.

PORTOFOLIU

- Documentează-te despre un obicei specific zonei tale care îți place și selectează imagini și informații despre acesta, apoi prezintă-l în fața colegilor.

PASUL 1

- Caută fotografii vechi ale locurilor natale în care să fie surprinse aspecte mai puțin obișnuite (clădiri, locuri, activități, obiecte sau altele).
Iată, spre exemplu, fotografiile ale unor obiecte așa cum arătau ele ieri și azi.

PASUL 2

- Caută informații interesante despre viața comunității tale.
Spre exemplu, într-un ziar al vremii a apărut o știre despre eforturile oamenilor de a ajuta o familie afectată de inundații.

PASUL 3

- Prezintă în scris o poveste pornind de la informațiile adunate. Folosește sugestiile de mai jos.
  - ✓ Unde și când s-au petrecut evenimentele?
  - ✓ Cine a participat la acestea?
  - ✓ Scurtă caracterizare a personajelor
  - ✓ Relatarea acțiunii și menționarea momentelor importante ale acesteia
  - ✓ Importanța evenimentelor relatate pentru viața comunității
  - ✓ Cu ce sentimente vorbesc oamenii de azi despre aceste evenimente.

PASUL 4

- Expuneți lucrările pe pereții clasei și faceți *Turul galeriei*.
  - ✓ Îți poți nota informațiile noi sau interesante descoperite în prezentările colegilor.
  - ✓ Poți adresa colegilor întrebări sau sugestii legate de prezentările lor.
  - ✓ Îți poți invita părinții să aprecieze prezentările voastre.

CE AI REȚINUT?

1. Răspunde cerințelor de mai jos.

- a) Numește zona istorico-geografică a României în care locuiești și zonele învecinate cu aceasta.
- b) Numește cel puțin trei țări vecine cu România.
- c) Cum se numește organizația mondială care se ocupă cu drepturile copilului?

2. Alege răspunsurile corecte.

a) Copiii bogați mergeau la școală:

- A. în peșteri.
- B. în Preistorie.
- C. în Antichitate.

b) În Evul Mediu, fetele se pregăteau să devină:

- A. bune gospodine.
- B. luptătoare.
- C. bogate.

c) UNICEF este o organizație:

- A. locală.
- B. mondială.
- C. națională.

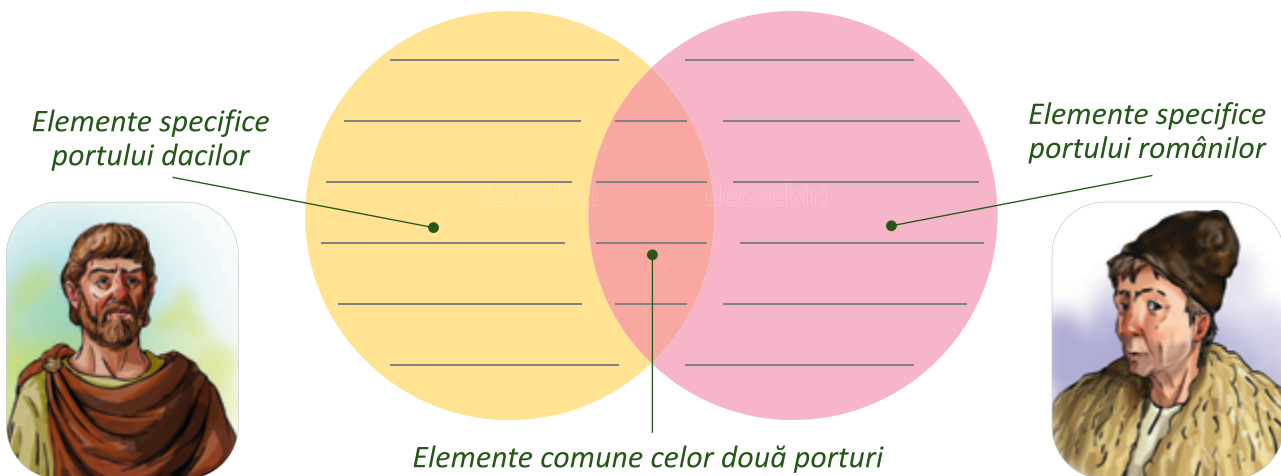
3. Pentru a înțelege mai bine cum era viața copiilor în trecut, unul dintre colegii tăi vrea să viziteze un muzeu de istorie. Ordonează cronologic secțiile în care trebuie să intre pentru a urma firul istoriei scriind literele corespunzătoare imaginilor pe caiet.

4. Numește, pentru fiecare zonă istorico-geografică a țării, cel puțin o minoritate națională.

CE AI ÎNȚELES?

1. Documentează-te și realizează pe caiet o schemă asemănătoare celei de mai jos și compară portul dacilor cu cel al țăranilor români.

2. De ce primele comunități omenești erau conduse de cei mai vârstnici oameni?

CUM INTERPRETEZI?

- Citește textul de mai jos, apoi răspunde la întrebări.

O familie de români s-a stabilit, de câțiva ani, în Franța.

În viața de zi cu zi, în relațiile cu ceilalți membri ai comunității, ei vorbesc franceza (la școală, la serviciu, în magazine etc.). Când se adună seara acasă sau când se întâlnesc cu alți români stabiliți în Franța, ei vorbesc în limba română. De sărbători, mai multe familii de români se reunesc și petrec conform tradițiilor moștenite de la părinți.

- Care este limba oficială pe care o folosesc membrii minorităților naționale din România?
- În ce limbă comunică între ei membrii aceleiași minorități naționale?
- Sărbătorile religioase sau evenimentele importante din viața unui om sunt momentele în care se respectă cel mai mult tradițiile și obiceiurile. Ce tradiții și obiceiuri respectă membrii minorităților naționale?

PORTOFOLIU

- Alege una dintre minoritățile din țara noastră. Caută informații și imagini reprezentative pentru tradițiile și obiceiurile acestora și realizează un mic articol pe care să-l prezinți în fața colegilor.

CETATEA SIGHIȘOAREI

În secolul al XII-lea, coloniștii sași au construit, pe malul sudic al râului Târnava Mare, o cetate care a rămas aproape neschimbată până astăzi, în centrul istoric vechi al Sighișoarei, din județul Mureș. Aici s-a născut, în 1431, unul dintre domnitorii Țării Românești, Vlad Țepeș.

Cetatea se află pe coasta unui deal, lungă de aproape un kilometru, pe două terase – cea de jos (Dealul Cetății) și cea de sus (Dealul Școlii).

Dealul Cetății a fost împânzit de case în jurul Bisericii Mănăstirii Dominicane, a cărei construcție a început spre sfârșitul secolului al XII-lea. După mai bine de 300 de ani, tot lângă Biserica Mănăstirii a început să funcționeze și prima școală din Sighișoara.

Fig. 14. Biserica din Deal

Fig. 15. Scara școlarilor

La începutul secolului al XVII-lea a fost dată în folosință clădirea proprie a Școlii din Deal, la care se ajunge urcând 300 de trepte acoperite.

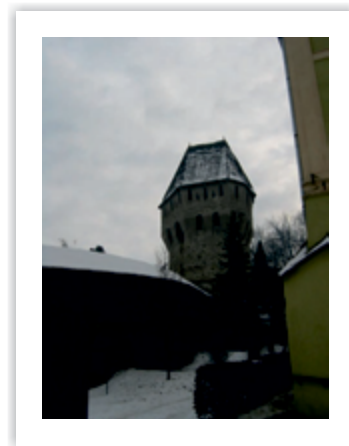
Între secolele al XIV-lea și al XVII-lea, pentru a se apăra de atacurile turcilor, locuitorii au construit în jurul cetății un zid lung de peste 900 de metri și cu o înălțime de aproximativ 4 metri. Mai târziu, zidul a fost înălțat, pe unele porțiuni, până la 14 metri. Zidul avea inițial 14 turnuri, dintre care 9 mai pot fi admirate și astăzi. Turnurile funcționau ca sedii pentru diferitele bresle (asociații ale meșteșugarilor).

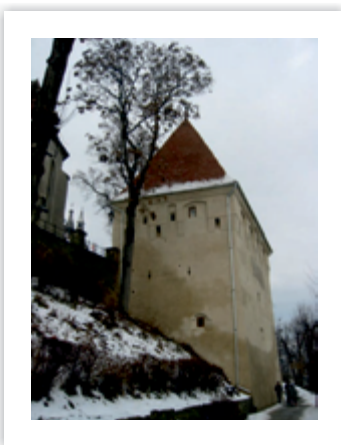
Fig. 16. Turnul cizmarilor

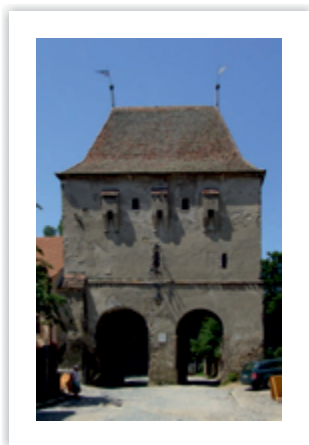
Fig. 17. Turnul cu ceas

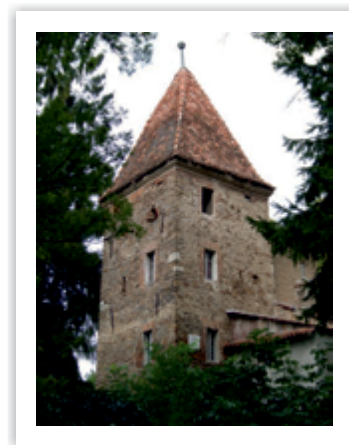
Fig. 18. Turnul cositorarilor

Fig. 19. Turnul fierarilor

Fig. 20. Turnul croitorilor

Fig. 21. Turnul frânghierilor

Fig. 22. Cetatea Sighișoarei, vedere panoramică

Orașul Sighișoara este astăzi unul dintre cele mai bine conservate orașe medievale ale Europei. Farmecul și valoarea istorică a numeroase clădiri și străzi ale orașului au determinat includerea lor în patrimoniul UNESCO.

EVALUARE

1. Alege variantele corecte și transcrie enunțurile complete pe caiet.
- a) Una dintre zonele istorico-geografice ale României este:
 A. Mureș. B. Bănat. C. Banat.
- b) Una dintre minoritățile naționale din Dobrogea este reprezentată de:
 A. români. B. tătari. C. pescari.
- c) Organizația care urmărește respectarea drepturilor copiilor din întreaga lume este:
 A. UNICEF. B. UNESCO. C. UE.

2. Stabilește oral corespondența între coloane, apoi folosește perechile formate în enunțuri.

Bucovina, Maramureș

Dobrogea

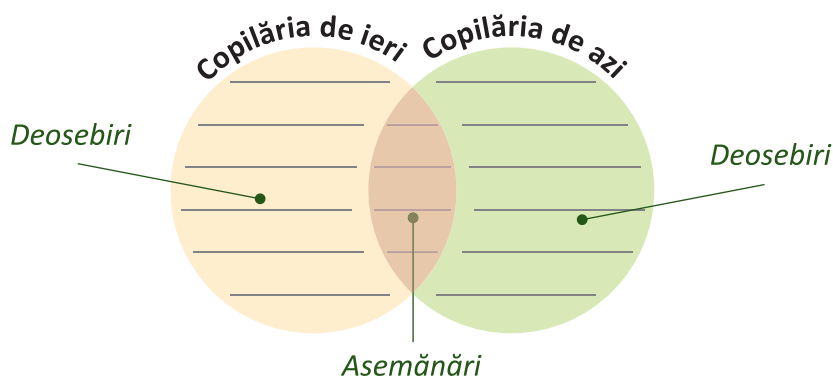
Banat

turci, tătari

sârbi, croați, bulgari

ucraineni

3. Realizează schema pe caiet și completează-o cu câte două exemple pentru fiecare secțiune.

4. Citește afirmația de mai jos și transcrie enunțurile care o susțin, dacă ești de acord, sau pe cele care nu o susțin, dacă nu ești de acord.

De unde sunt eu? Sunt din copilăria mea ca dintr-o țară.

(Antoine de Saint-Exupéry, scriitor francez)

- Ne comportăm așa cum am învățat în copilărie.
- Nu contează ce copilărie avem, când suntem mari ne schimbăm cu totul.
- Copilăria este o perioadă pe care o uităm atunci când suntem mari.
- Experiențele din copilărie ne ajută să ne formăm ca oameni.
- Indiferent ce învățăm când suntem copii, atunci când devenim mari nu ne mai folosește.
- Obiceiurile și tradițiile le învățăm încă din copilărie, pentru a le transmite mai departe urmașilor.

5. Scrie trei avantaje ale perioadei copilăriei tale comparativ cu cea a bunicii tăi.

FB	B	S
13–16 😊	10–12 😊	7–9 😊

Pentru fiecare răspuns corect vei obține o față veselă.
 Numără câte fețe vesele ai obținut și vei descoperi calificativul acordat.

POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA

Unitatea

4

Despre ce vei învăța?

1. Dacii și romanii
2. Grecii, galii, slavii
3. Legende și scrieri istorice despre daci și romani. Monumente și locuri istorice de pe vremea dacilor și a romanilor

Decebal

Burebista

Columna
lui Traian

Sarmizegetusa

Ce vei reuși?

- ✓ să joci rolul unui personaj istoric pe care îl admiri;
- ✓ să localizezi pe hartă locuri cu însemnătate istorică;
- ✓ să citești o hartă;
- ✓ să relatezi fapte din trecut și să prezinți evenimente istorice care te-au impresionat;
- ✓ să selectezi informații despre o figură istorică sau un eveniment istoric;
- ✓ să stabilești legătura între evenimente istorice;
- ✓ să înțelegeți un text cu conținut istoric;
- ✓ să povestești o legendă istorică sau un film istoric;
- ✓ să caracterizezi o figură importantă a istoriei în câteva cuvinte simple;
- ✓ să compari două personalități istorice sau două evenimente.

1. Dacii și romanii

AFLĂM

- Observă axa timpului și harta pentru a localiza în timp și spațiu evenimentele despre care se vorbește mai jos.

î.H.		d.H.		
Prima atestare a geților, de către Herodot 514 î.H.	Primul stat geto-dac, sub conducerea lui Burebista 82-44 î.H.	Primul război dacic al lui Traian 101-102 d.H.	Al doilea război dacic al lui Traian 105-106 d.H.	Dacia sub stăpânire romană 106-271 d.H.

- ✓ Imperiul Roman se afla, la începutul mileniului, în plină expansiune. În această perioadă, mai ales sub conducerea împăratului Traian, au fost cucerite multe teritorii (vestul și sud-estul Europei, inclusiv Dacia, nordul Africii și o parte din Asia). Capitala imperiului era la Roma.

Fig. 1. Întinderea Imperiului Roman în timpul împăratului Traian

- ✓ Teritoriul Daciei era locuit de mai multe triburi, care s-au unit pentru prima dată sub conducerea regelui Burebista în 82 î.H. Sub conducerea regelui Decebal dacii s-au confruntat cu romanii în două războaie (101-102, 105-106 d.H.). Capitala statului a fost stabilită la Sarmizegetusa.

- ✓ Geto-dacii, care făceau parte din marele neam al tracilor, au locuit în spațiul carpato-danubiano-pontic sute de ani, ocupându-se cu cultivarea pământului, creșterea animalelor și meșteșugurile. În același timp, Imperiul Roman se extindea, cucerind teritoriile altor popoare.

Fig. 2. Legiune romană în luptă

- ✓ Marele istoric grec Herodot a scris despre geți că: „Sunt cei mai viteji și mai drepti dintre traci”.

Fig. 5. Regele Burebista (82–44 î.H.)

Fig. 6. Regele Decebal (87–106 d.H.)

Fig. 3. Aristocrat dac (tarabostes)

Fig. 4. Dac de rând (comati)

- ✓ Primul rege care a unit triburile dace sub conducerea sa a fost Burebista. După mai bine de 150 de ani, Dacia a devenit un stat puternic sub conducerea lui Decebal.

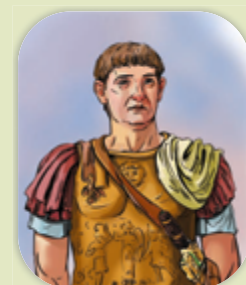

Fig. 7. Împăratul Traian (98–117 d.H.)

- ✓ La începutul secolului al II-lea, după lupte eroice în fața romanilor, în 101-102 și 105-106, dacii sunt nevoiți să se recunoască învinși. Dacia cucerită a fost transformată în provincie romană, iar capitala a fost numită Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în onoarea împăratului roman Traian.

Fig. 8. Coif geto-dac (Coțofenești)

Geto-dacii fac parte din ramura de nord a tracilor și au locuit pe un teritoriu care se suprapune, în linii mari, peste teritoriul țării noastre. Erau organizați în triburi conduse de o căpetenie.

Ocupația principală a dacilor era cultivarea cerealelor (la șes) sau a viței-de-vie și a pomilor fructiferi (la deal). Printre alte ocupații ale dacilor se numără și apicultura și creșterea oilor în zona de munte. Unii daci practicau diferite meșteșuguri – olăritul, confecționarea podoabelor și a uneltelor și armelor etc. Dacii aveau cunoștințe de astronomie, medicină, botanică, logică, morală și altele.

Romanii, întemeietorii uneia dintre cele mai importante civilizații antice, au pus bazele unui imperiu întins în urma campaniilor de cucerire. Acordau o atenție deosebită artei și educației celor tineri. Copiii frecventau școala de la vârsta de 7 ani, unde învățau să scrie, să citească, să socotească, să vorbească în public. Fiii romanilor mai puțin înstăriți deprindeau arta războiului.

Portul dacilor era foarte asemănător cu cel al țăranilor români, fapt dovedit și de *basorelieful* care împodobește partea exterioară a Columnei lui Traian, un monument antic care redă războaiele purtate de Traian pentru cucerirea Daciei (fig. 9–11).

Fig. 9. Columna lui Traian, Roma

Fig. 10. Detaliu de pe Columna lui Traian

Fig. 11. Detaliu de pe Columna lui Traian

traci = populație străveche din care făceau parte și geto-dacii

geți = denumire utilizată de greci pentru a-i desemna pe daci

colonizare = ocuparea unui teritoriu de către cetățeni străini

spațiul carpato-danubiano-pontic = spațiul geografic cuprins de Munții Carpați și în afara acestora, până la Dunăre și Marea Neagră

basorelief = sculptură care se caracterizează prin realizarea figurilor în relief

CE AI REȚINUT?

1. Transcrie enunțurile pe caiet și completează-le.
  - a) Geto-dacii aparțineau neamului ...
  - b) Regii daci care au unit triburile dace sub conducerea lor au fost, în ordine cronologică, ... și ...
  - c) În timpul lui Decebal capitala Daciei era la ...
2. Răspunde la întrebări.
  - a) Care era capitala Imperiului Roman?
  - b) Cum a ajuns Roma unul dintre cele mai mari imperii ale Antichității?
  - c) Sub conducerea cărui împărat roman Dacia a fost cucerită și transformată în provincie romană?

CE AI ÎNȚELES?

1. Două acțiuni ale romanilor demonstrează faptul că aceștia au apreciat atât vitejia dacilor, cât și cultura și civilizația lor. Gândindu-te la capitala Daciei romane și la immortalizarea războaielor daco-romane, spune care sunt cele două acțiuni.
2. Citește cu atenție textul de mai jos.

Fig. 12. Sinuciderea lui Decebal
(Columna lui Traian)

Decebal „era foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a ataca pe dușmani și a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător și se pricepea să folosească izbânda, dar și să iasă cu bine dintr-o înfrângere. Din această pricină, multă vreme a fost un dușman de temut pentru romani.” (Cassius Dio, *Istoria romană*)

- Precizează trei calități ale lui Decebal așa cum reies din text.

CUM INTERPRETEZI?

1. Vizionați secvențe din filmul *Dacii* și spuneți ce v-a plăcut.
2. Imaginați-vă o discuție între Decebal și Traian, în care fiecare explică de ce luptă. Interpretați cele două roluri.

PORTOFOLIU

- Folosind modelul oferit, realizează o caracterizare a unuia dintre cei doi mari regi ai Daciei.

Traian,
Curajos, victorios,
Luptând, cucerind, stăpânind,
Traian, un erou antic,
Învingător.

2. Grecii, galii, slavii

AFLĂM

Fig. 13. Europa: localizarea grecilor, galilor și slavilor

Grecii au constituit un model de civilizație și cultură, fiind creatorii unei forme ideale de organizare socială și politică numită democrație. Descoperirile lor au stat la baza științelor moderne (fizică, matematică, medicină). Erau organizați în mici state, numite *polisuri*. Principalele ocupații ale grecilor erau agricultura, creșterea animalelor, pescuitul, meșteșugurile și comerțul. Grecii iubeau teatrul, artele și sportul, ei fiind cei care au deschis tradiția Jocurilor Olimpice.

Fiind așezați în preajma mărilor, grecilor le plăcea să navigheze. Așa au ajuns și pe țărmul Mării Negre, unde au întemeiat colonii grecești: Histria, Tomis (Constanța de astăzi) și Callatis (Mangalia).

Mulți dintre istoricii și geografilor greci au vorbit despre geto-daci și țara lor.

Galii au fost strămoșii francezilor de azi. Se ocupau cu agricultura și creșterea animalelor și erau renumiți pentru uneltele, podoabele și armele pe care le făceau și le vindeau în toată Europa. Dacii au preluat de la gali roata olarului și meșteșugul prelucrării fierului. Locuințele lor, adesea rotunde, erau construite din lemn, iar acoperișul era făcut din stuf.

Slavii, popor migrator, s-au împrăștiat în Europa și Asia, pornind, se pare, de pe actualul teritoriu al Poloniei. Ei s-au împărțit în trei ramuri (de vest, de est și de sud). Slavii aparținând celei de-a treia ramuri au pătruns pe teritoriul Daciei romane, fiind asimilați și influențând totodată populația daco-romană, atât ca limbă, cât și ca obiceiuri.

Popoarele antice și-au dezvoltat culturi și civilizații proprii, însă ele au interacționat în diferite contexte (deplasări de populații, războaie și cuceriri, schimburi comerciale etc.), rezultând influențe reciproce în ceea ce privește limba, obiceiurile și meșteșugurile.

Din cultura Greciei antice s-au păstrat până în zilele noastre o serie de teorii în matematică, fizică și alte științe (fig. 14–16).

Istoricul antic Pliniu cel Bătrân spunea despre gali că au fost primii utilizatori ai săpunului.

Una dintre marile realizări ale slavilor a fost inventarea alfabetului chirilic (fig. 17).

Fig. 14. Arhimede, învățat grec

Fig. 15. Pitagora, filosof și matematician grec

Fig. 16. Thales, matematician grec

Fig. 17. Scriere chirilică

migrator = care se deplasează în grupuri foarte mari de pe un teritoriu pe altul

filosofie = știință care exprimă anumite convingeri despre lume și viață

asimilare = integrarea în alt grup social sau național prin pierderea trăsăturilor caracteristice proprii

polis = formă de organizare statală în Grecia antică; oraș-stat în Grecia antică

colonie = cetate sau oraș întemeiat în scopuri comerciale sau strategice (militare) pe teritorii străine

CE AI REȚINUT?

- Răspunde la întrebări.
  - Care popor dintre cele trei (greci, gali, slavi) a fost migrator?
  - Ce popor a fost strămoșul francezilor?
  - Pe cultura cărui popor se bazează multe dintre științele de azi?
- Realizează corespondența între cele două coloane.

greci

gali

slavi

alfabet chirilic

Histria, Tomis, Callatis

unelte, arme, podoabe renumite

CE AI ÎNȚELES?

- Analizează harta de la pagina 54 și răspunde la întrebări.
    - În ce parte a Europei se află Galia?
    - Ce s-a întâmplat cu slavii care au pătruns în fosta provincie romană Dacia?
    - În ce parte, față de Dacia, se afla Grecia antică?
  - Transcrie pe caiet, la alegere, de la pagina 54, paragraful despre greci, gali sau slavi și notează în stânga liniei caietului următoarele semne:
    - ✓ – în dreptul informațiilor care confirmă ceea ce știi;
    - – în dreptul informațiilor care contrazic ceea ce știi;
    - +
    - ?
- Formați grupe în funcție de subiectul ales (o grupă pentru greci, o grupă pentru gali și o grupă pentru slavi) și faceți schimb de păreri. Lămuriți apoi, cu ajutorul învățătorului, semnele de întrebare.

CUM INTERPRETEZI?

PORTOFOLIU

- Alege unul dintre cele trei popoare (grec, gal, slav), documentează-te și completează o fișă cu informații (diferite de cele aflate). Însoțește textele de imagini.

Fig. 18. Bărbat gal

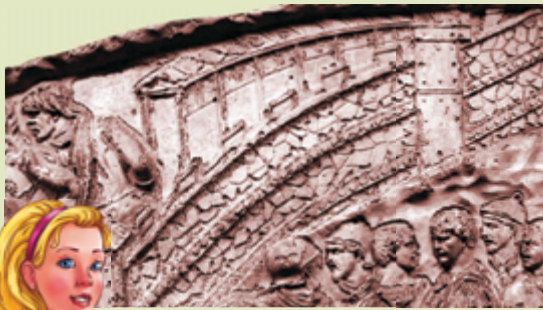

Fig. 19. Femeie din Grecia antică

3. Legende și scrieri istorice despre daci și romani

Monumente și locuri istorice de pe vremea dacilor și a romanilor

AFLĂM

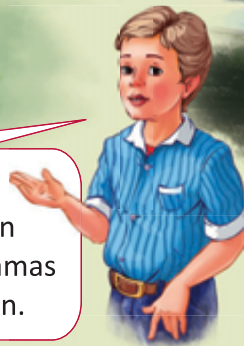
Uite! Aici apare drumul pavat de la Sarmizegetusa Regia, capitala Daciei.

Iar aici este reprezentat podul de la Drobeta, construit de Apolodor din Damasc.

Astăzi, atât mai putem vedea din capitala Daciei – ruinele din Munții Orăștie, iar la Drobeta a rămas numai piciorul podului lui Traian.

✓ Apolodor din Damasc a fost arhitectul Columnei lui Traian și al Podului de la Drobeta.

„A coborât un dac de pe Columnă...”

Badea Cârțan, un țăran din Transilvania, a luptat pentru independența românilor din Transilvania. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea a călătorit până la Roma, să vadă Columna lui Traian. Obosit de drum, singur, s-a culcat la poalele Columnei.

Când l-au găsit italienii a doua zi dimineața, s-au minunat:

„A coborât un dac de pe Columnă”.

Chipul cioplit al lui Decebal, de la Cazanele Dunării, este cea mai înaltă sculptură în piatră din Europa. Are 55 de metri înălțime. A fost sculpat între 1994 și 2004.

- Pe teritoriul țării noastre s-au păstrat foarte multe dovezi ale civilizației strămoșilor, cum ar fi ruinele unor cetăți (Blidaru, Potaissa, Sarmizegetusa Regia) sau monumente (Tropaeum Traiani, de la Adamclisi).

Fig. 20. Cetatea Blidaru

Fig. 21. Sarmizegetusa Regia

Fig. 22. Cetatea Potaissa

Fig. 23. Tropaeum Traiani

- Despre strămoșii noștri există nenumărate scrieri ale istoricilor antici.

*„Înainte de-a ajunge la Istru, [regele perșilor, Darius], birui mai întâi pe geți, care se cred nemuritori. Căci tracii, locuitorii din Salmydessos și cei care ocupă ținutul așezat mai sus de orașele Apollonia și Mesambria – pe nume scirmiazi și nipseeni – s-au predat lui Darius fără luptă. Geții, însă, fiindcă s-au purtat nechibzuit, au fost îndată înrobiți, **măcar că ei sunt cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci.**“*

(Herodot, *Historiae IV*)

„Iată în ce chip se socotesc ei nemuritori: ei nu cred că mor, ci că aceia care au pierit se duc la zeul Zalmoxis; unii dintre ei mai dau acestuia numele de Gebeleisis. La fiecare cinci ani, ei trimit câte unul dintr-înșii, desemnat de sorți, ca sol, la Zalmoxis și-l însărcinează cu toate câte le cer fiecare. [...]“

Tot acești traci, când fulgeră și tună, aruncă săgeți în sus spre cer, ca să amenințe divinitatea, căci ei nu cred că există o altă divinitate decât a lor.“

(Herodot, *Historiae V*)

CE AI REȚINUT?

1. Numește cel puțin trei construcții sau monumente antice care ne transmit astăzi informații despre daci și romani.
2. Cine a fost arhitectul Columnei lui Traian și al podului de la Drobeta?
3. Transcrie enunțurile pe caiet și completează-le, folosind informațiile din ilustrații.

- a) La Drobeta se poate vedea piciorul ...
- b) Ruinele ... se află ...
- c) Războaiele daco-romane au fost redată pe ...

CE AI ÎNȚELES?

1. Chipul sculptat al lui Decebal, de la Cazanele Dunării, s-a păstrat de pe vremea dacilor sau este o creație artistică de dată recentă?
2. De ce crezi că romanii au construit, peste Dunăre, podul de la Drobeta?
3. Explică, prin cuvintele tale, motivul pentru care locuitorii Romei au crezut, văzându-l pe Badea Cârțan, că a coborât un dac de pe Columnă.

CUM INTERPRETEZI?

- Citește textul de mai jos, apoi răspunde la cerință.

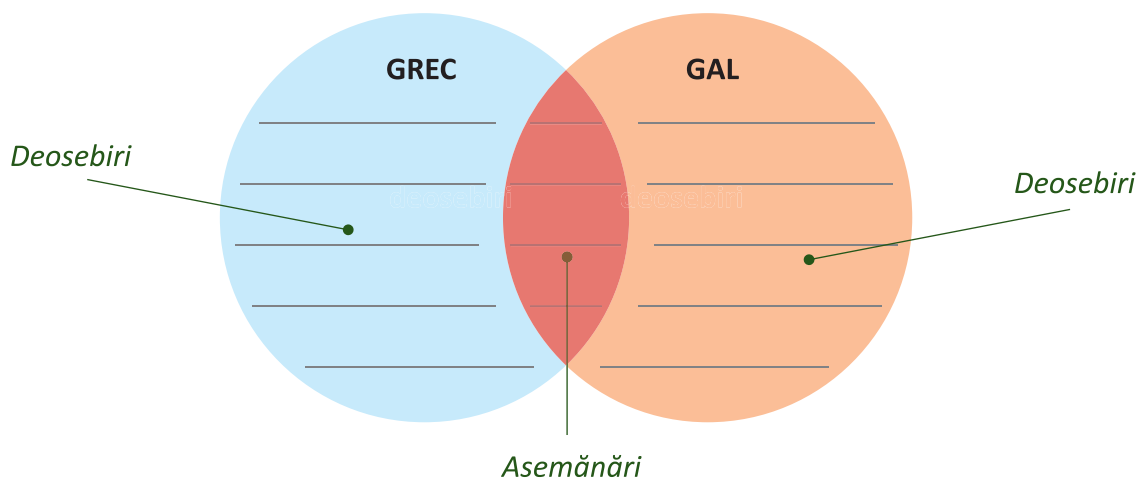
„Burebista, bărbat get, ajungând să domnească peste neamul său, a luat în stăpânire niște oameni ticăloșiți de dese războaie și în așa măsură îi ridică prin muncă, cumpătare și ascultare de porunci, încât în câțiva ani întemeie o mare stăpânire și pe cei mai mulți dintre vecini îi supuse geților. [...] Și, spre a fi ascultat de geți, Burebista s-a folosit de Deceneu (mare preot dac – n.n.). [...] Ca dovadă cât de mult ascultau ei de vorba lui, e că s-au lăsat convinși să-și taie vița-de-vie și să renunțe la băutura vinului.“

(Strabon, *Geographia* VII, 3)

- Exprimă-ți, pe scurt, părerea despre metodele folosite de Burebista pentru a forma statul dac.

RECAPITULARE

1. Folosește modelul oferit mai jos pentru a compara civilizația greacă cu cea a galilor.

2. Privește harta de mai jos și rezolvă cerințele.

- Stabilește traseul unei excursii în care să vizitezi obiective geto-dace din zona în care locuiești.
- Documentează-te și pregătește o scurtă prezentare a fiecărui obiectiv, pentru a le fi ghid colegilor.

CE AI REȚINUT?

1. Transcrie enunțurile pe caiet, apoi completează-le.
  - a) Multe dintre descoperirile ... au constituit bazele științelor moderne.
  - b) Strămoșii francezilor de azi au fost ...
  - c) Alfabetul chirilic a fost inventat de ...
2. Răspunde la întrebări.
  - a) Care a fost primul rege care a unificat triburile dace sub conducerea sa, în anul 82 î.H.?
  - b) Unde era capitala Daciei în vremea lui Decebal?
  - c) Cum se numea împăratul roman care a cucerit Dacia?
  - d) Unde s-a mutat capitala Daciei romane?

CE AI ÎNȚELES?

- Ce informații a oferit istoricilor Columna lui Traian:
  - a) despre oameni?
  - b) despre locuri?
  - c) despre evenimente?

CUM INTERPRETEZI?

- Alege una dintre personalități și realizează o fișă de prezentare în care să răspunzi la următoarele întrebări.
  - a) Când a trăit?
  - b) Unde a trăit?
  - c) Pe cine a condus?
  - d) Împotriva cui a luptat?
  - e) Ce calități a avut?
  - f) Cum crezi că s-ar fi petrecut evenimentele dacă această personalitate nu ar fi existat?

Burebista (82–44 î.H.)

Traian (98–117 d.H.)

Decebal (87–106 d.H.)

1. Alege varianta corectă.

a) Pe vremea lui Traian, Imperiul Roman se întindea pe teritoriul marcat în harta din figura ... .

b) Împăratul roman sub conducerea căruia Dacia a devenit provincie romană se numea:
 A. Zalmoxis. B. Deceneu. C. Traian.

c) Grecii au fost:
 A. unul dintre popoarele cu cea mai dezvoltată cultură și civilizație.
 B. o ramură a galilor.
 C. un popor migrator.

2. Completează enunțurile:

a) Dacii se ocupau cu ..., ... și ... .

b) În Roma antică, se acorda o importanță deosebită ... copiilor.

c) Dacii au învățat meșteșugul ... de la gali.

d) Slavii din ramura de sud au fost ... de populația daco-romană.

e) Galii erau renumiți pentru ..., ... și ... pe care le făceau.

3. Transcrie enunțurile, alegând variantele corecte.

- a) Între popoarele lumii antice existau/nu existau schimburi culturale (limbă, obiceiuri, ocupații etc.).
- b) Popoarele care învățau ceva de la celelalte erau popoarele cotropite/deopotrivă cei cucerți și cuceritorii.
- c) Slavii au influențat/nu au influențat populația daco-romană cu care au intrat în contact.

4. Dovezile istorice care ne vorbesc despre popoarele antice sunt reprezentate în figurile ... .

5. Numește trei popoare care s-au remarcat în Antichitate prin cultura și civilizația lor.

FB	B	S
17–19 😄	13–16 😄	10–12 😄

Pentru fiecare răspuns corect vei obține o față veselă.
Numără câte fețe vesele ai obținut și vei descoperi calificativul acordat.

CUPRINS

UNITATEA I – IERI, AZI, MÂINE	5
1. Ce este istoria?	6
2. Timpul istoric	10
3. Recapitulare	14
4. Evaluare	16
UNITATEA II – FAMILIA	17
1. Arborele genealogic	18
2. Activități cotidiene în familie. Sărbătorile familiei și timpul liber al familiei	22
Proiect: Familia mea	
3. Recapitulare	28
4. Evaluare	30
UNITATEA III – COMUNITATEA LOCALĂ ȘI NAȚIONALĂ	31
1. Copilăria de ieri și de azi	32
Proiect: Școala de ieri și de azi	
2. Comunitatea locală	36
3. Comunitatea națională	40
Proiect: Comunitatea mea	
4. Recapitulare	44
Lectură: Cetatea Sighișoarei	
5. Evaluare	48
UNITATEA IV – POPOARE DE IERI ȘI DE AZI (I). ANTICHITATEA	49
1. Dacii și romanii	50
2. Grecii, galii, slavii	54
3. Legende și scrieri istorice despre daci și romani. Monumente și locuri istorice de pe vremea dacilor și a romanilor	57
4. Recapitulare	60
5. Evaluare	62